

Vejledning til forlagsaftale mellem UBVA og Den danske Forlæggerforening om udgivelse af videnskabelige og populærvidenskabelige værker

Redigeret af stud. jur. Maria Henze, UBVA/AC
Marts 2004

For at gå direkte til vejledningen tryk her.

For at gå til indholdsfortegnelsen tryk her.

Søgeord:

- Ajourføring – se værket, ajourføring / ændringer
- Anmeldereksemplarer – se frieksemplarer
- 1 Biblioteksafgift
- 2 Billedmateriale
 - fremskaffelse
 - ophavsret til –
 - udgifter til -
- 3 Citat (1,2)
 - grænsetilfælde
 - nøgne citater
- 4 COPY-DAN
- Erhververen – se forlag
- 5 Erstatning (1,2)
 - forfatters ansvar – se forfatter, erstatningsansvar
- Fondsstøtte – se støtte
- 6 Forfatter
 - erstatningsansvar (1,2)
 - flere – (1,2)
 - sameje
 - solidarisk hæftelse (1,2)
 - -s ophavsret til værket (1,2)
 - overdragelser – se videreoverdragelse af retten

- rettigheder (1,2)
- 7 Forhandlingssituationen
- 8 Forlag
 - overdragelser – se videreoverdragelse af retten
 - pligt til markedsføring – se markedsføring
 - pligt til udnyttelse – se værk, udnytte værk, pligt
 - rettigheder (1,2)
 - udenlandske (1,2)
- 9 Forlagsaftale
 - begreb
 - kortfattede
 - omfattede værker
 - udnyttelsesret (1,2)
 - udnyttelsespligt – se værk, udnytte værket, pligt
 - uklare / tvetydige formuleringer (1,2)
- 10 Frieksemplarer; anmelder ex., forfatter ex etc.(1,2,3)
- 11 Fristoverskridelse
- 12 Hensigtserklæring
- 13 Honorar (1,2,3,4)
 - afregning (1,2)
 - regler for –
 - revisorerklæring
 - salgsopgørelse (1,2)
 - –tidspunkt (1,2)
 - beregning (1,2)
 - forskuds- , se også garantium , (1,2,3)
 - fast beløb (1,2)
 - flere forfattere (1,2)
 - lighedeling
 - forholdstal
 - garantium – se også forskudshonorar (1,2,3,4)
 - ikke honorar (1,2,3)
 - ikke honorar for første udgave
 - procentsats (1,2)
 - stipuleret -
- Konkurrenceklausuler – se værk, - konkurrerende

- Kontrakt – se forlagsaftale
- 15 Kopi
- afgrænsningen overfor citat – se citat
 - erhvervs-, se COPY-DAN
 - undervisnings-, se COPY-DAN
- 16 Korrektur (1,2)
- sætningsudgifter, overskridelse af -
- 17 Kreditering (1,2,3)
- 18 Loyalitetsforpligtelse
- 19 Licensaftaler og -indtægter
- 20 Markedsføring
- 21 Mægling
- Nøgne citater – se citat
- 22 Offentliggjort
- efter underskrivelse
 - før underskrivelse
- Ophavsmand – se forfatter
- 23 Ophavsret – se forfatter, -s ophavsret
- manglende – se forfatter, -s ophavsret, manglende ophavsret
 - udløb af ophavsret
- 24 Oplag
- opdatering – se værket, - ajourføring / ændringer
 - størrelse (1, 2)
- 25 Option (1, 2, 3, 4)
- 26 Overdragelse af retten (1, 2)
- overdragelse af samtlige rettigheder (1, 2)
 - videreoverdragelse (til fx nyt forlag) (1, 2)
- 27 Oversættelse (1, 2, 3)
- 28 Pensumbøger (1, 2, 3)
- Plagiat – se citat
- 29 Pris
- boglade
 - fastsættelse (1, 2)
- 30 Register
- Reklame – se markedsføring
- Reklameeksemplarer - se frieksemplarer

- 31 Restlager
- makulere
 - realisere (1,2)
- Rettigheder – se forlag og forfatter
- Sameje – se forfatter, flere-, sameje
- Stikordsregister – se register
- 32 Støtte
- 33 Udgivelse
- valg af bogtilrettelægger, bogtrykker, typografi mm
- 34 Udnyttelsesformer (1,2,3)
- 35 Udsolgt (1,2)
- Undervisningsbøger – se pensumbøger
- Videreoverdragelse – se overdragelse af retten
- 36 Voldgift
- 37 Værk
- ajourføring / ændring (1,2,3,4)
 - forsikring – se forsikring
 - konkurrerende – (1,2)
 - kvalitet / kvantitet (1,2)
 - udnytte værket, pligt (1,2)
 - udnytte værket, ret
- 38 Værker omfattet af kontrakten (1,2)

Vejledning til forlagsaftale mellem

UBVA og Den danske Forlæggerforening

om udgivelse af videnskabelige og populærvide- enskabelige værker

Redigeret af stud. jur. Maria Henze, UBVA/AC
Marts 2004

Indholdsfortegnelse:

1. Introduktion

- Værker omfattet af kontrakten
- Rettigheder
- Pligt til at udnytte værket
- Anden udnyttelse
- Forlagets ret til ændring og videreoverdragelse
- Afregning af honorar
- Udenlandske forlag
- Andre udnyttelsesformer
- Flere forfattere
- Kortfattede forlagsaftaler (kontrakter)
- Uklare/tvetydige formuleringer
- Forhandlingssituationen
- Overdragelse af samtlige rettigheder
- Voldgift og mægling

2. Gennemgang af forlagsaftalen

- Aftalens genstand og rettighederne hertil
 - i. Eneretten og øvrige rettigheder
 - ii. Tilladelse til offentliggørelse
 - iii. Forlagets option
 - iv. Licensaftaler
 - v. Vederlag for sekundære udnyttelser
 - vi. Konkurrerende værker
 - vii. Flere forfattere
 - viii. Overdragelse af ophavsretten
 - ix. Værkets udgivelse
- Ubegrænset antal oplag
 - i. Udgivelsestidspunkt og markedsføring
 - ii. Mindre ændringer i nyt oplag
 - iii. Væsentlige ændringer i nyt oplag
 - iv. Forfatterens ret til nyt oplag
- Nye udgaver
 - i. Ajourføring
 - ii. Aftaler med andre forlag
- Manuskriptet
 - i. Kvalitet og kvantitet på aftaletidspunktet

- ii. Aflevering efter aftaletidspunktet
 - iii. Tilbagelevering af manuskript
- Korrektur og registre
 - i. Korrektur før sætning
 - ii. Korrektur efter sætning
 - iii. Ændringer i værkets karakter
 - iv. Stikordsregister
- Billedmateriale og andre illustrationer
 - i. Uden billedmateriale
 - ii. Med billedmateriale
 - iii. Billedmateriale uden forfatterens ophavsret
- Trykning, forfatterkreditering m.v.
 - i. Forlaget bestemmer tilrettelæggelse, mv.
 - ii. Forfatteren skal se et udkast
 - iii. Kreditering
 - iv. Sikring af færdigtrykte eksemplarer
- Reklame og anden markedsføring
 - i. Forlaget skal reklamere
 - ii. Anmeldereksemplarer
 - iii. Anmeldereksemplarer uden for honorar
- Bogladepris m.v.
 - i. Fastsættelse af bogladeprisen
 - ii. Andre priseaftaler
 - iii. Prisnedsættelse
 - iv. Restoplag
- Forfatterhonorar og frieksemplarer
 - i. Forskudshonorar og løbende betaling
 - ii. Individuel honoraraftale
 - iii. Udbetaling af honorar
 - iv. Salgsopgørelse
 - v. Fradrag af honorar
 - vi. Udgivelse med fondsstøtte
 - vii. Forfatterens frieksemplarer
- Særlige aftaler

Vejledning til forlagsaftale mellem

UBVA og Den danske Forlæggerforening

om udgivelse af videnskabelige og populærvidenskabelige værker

Redigeret af stud. jur. Maria Henze, UBVA/AC
Marts 2004

Vejledningen er opbygget således, at først følger en introduktion, der omtaler rettigheder og pligter for forlag og forfatter. Derefter gengives og kommenteres hver paragraf i aftalen.

1. Introduktion

I en forlagsaftale fastlægges pligter og rettigheder for henholdsvis forlag og forfatter. Ved udgivelse af værker (fx bøger) er en sådan aftale nødvendig. Uden aftalen har forfatteren alle rettigheder til sit værk.

Værker omfattet af kontrakten:

Ifølge indledningsteksten drejer kontrakten sig om "udgivelse af videnskabelige og populærvidenskabelige værker". Kontrakten vedrører altså alene bogudgivelser, men fx ikke udgivelse af videnskabelige afhandlinger i tidsskriftform eller lignende.

At kontrakten er afgrænset til "videnskabelige og populærvidenskabelige værker", hænger primært sammen med, at denne værkstype har størst praktisk betydning for UBVA's medlemskreds af akademisk uddannede forfattere.

Henvisningen til disse værkstyper betyder dog ikke, at kontrakten ikke kan anvendes på andre udgivelsesformer. Det må vurderes konkret i det enkelte tilfælde.

Se desuden Dansk Forfatterforenings hjemmeside:
www.danskforfatterforening.dk.

Kontrakten kan heller ikke anvendes på bidrag til leksika eller andre

samleværker og antologier, hvor der medvirker en lang række forfattere, og hvor der fra forlagets side etableres en egentlig redaktion. Ved udgivelse af sådanne bidrag skal der udarbejdes individuelle kontrakter mellem den enkelte forfatter og redaktøren/redaktørerne. Det anbefales, at forlaget inden man sætter en sådan produktion i gang kontakter UBVA for at fastsætte vejledende aftalevilkår for sådanne bidrag.

Rettigheder:

Ifølge § 2 i lov om ophavsret består disse rettigheder dels i retten til at fremstille eksemplarer af værket (trykke bogen), og dels i retten til at sprede disse eksemplarer (salg), samt til at offentliggøre værket i anden form (fx digitalt, on-line). Ifølge lovens § 53 kan ophavsmanden (forfatteren) helt eller delvist overdrage disse rettigheder til en anden. Forlaget er derfor kun berettiget til at trykke og udgive bogen, hvis forfatteren har givet forlaget lov.

Hvis han på denne måde har overdraget retten til at udnytte værket på en bestemt måde, har erhververen (forlaget) ikke ret til at udnytte værket på andre måder.

Pligt til at udnytte værket:

I lovens § 54 bestemmes det, at erhververen (forlaget) har pligt til at udnytte værket (udgive værket), og at ophavsmanden kan hæve aftalen, hvis det ikke er sket "inden en rimelig tid eller senest 5 år efter det tidspunkt, hvor aftalen er opfyldt fra ophavsmandens side". Læs om denne problemstilling i forlagsaftalens § 2.2.

Anden udnyttelse:

Lovens § 55 indeholder en fortolkningsregel, der omhandler den situation, hvor aftalen ikke udtrykkelig specificerer enkelte udnyttelsesformer, men dog indeholder en bestemmelse om, at forlæggeren har ret til at anvende værket i andre sammenhænge/andre medier.

Udnyttelsesformer kan f.ex. være at udgive værket i bogform, på CD-ROM, oversættelse til fremmede sprog mm. I disse tilfælde kan ophavsmanden med rimeligt varsel opsige aftalen - for så vidt angår de uspecificerede udnyttelsesformer, der ikke er igangsat af erhververen (forlæggeren) - senest tre år efter, at aftalen er opfyldt fra ophavsmandens side (typisk hvor værket er afleveret til forlaget).

Forlagets ret til ændring og videreoverdragelse:

Ophavsretslovens § 56 fastslår, at overdragelse af ophavsret ikke giver erhververen (forlaget) ret til at ændre værket, medmindre ændringen er sædvanlig eller åbenbart forudsat. Forlaget har heller ikke ret til at videreoverdrage ophavsretten, "medmindre videreoverdragelsen er sædvanlig eller åbenbart forudsat".

I de tilfælde, hvor en videreoverdragelse finder sted, fortsætter overdrageren (forlæggeren) at være ansvarlig for, at aftalen med ophavsmanden (forfatteren) bliver opfyldt. Hvis en forlægger således overdrager sine forlagsaktiviteter til et nyt forlag, hænger han altså fortsat på de honorarforpligtelser overfor forfatteren, der følger af allerede indgåede aftaler.

Afregning af honorar:

Hvis ophavsmandens (forfatterens) vederlag – som det er sædvanligt i forlagsaftaler – afhænger af salgstal eller lignende, kan ophavsmanden kræve, at der afregnes mindst en gang om året. Denne regel følger af ophavsretsloven § 57, der ligeledes giver ophavsmanden (forfatteren) ret til at kræve oplysninger om hvordan beregningen af vederlaget er foretaget. Ophavsmanden kan i denne forbindelse kræve, at erhververens (forlæggerens) regnskaber, salgsopgørelse, bogføring og lagerbeholdning mv. stilles til rådighed for en statsautoriseret eller registreret revisor, som ophavsmanden har udpeget. Læs om denne problemstilling i forlagsaftalens § 10.4.

Udenlandske forlag:

Kontrakten sigter primært på udgivelser på dansk, men kan også omfatte udgivelser på andre sprog, når udgivelsen (også) retter sig mod det danske bogmarked, og udgivelsesstedet er i Danmark. Ifølge kontraktens § 1.2. kan parterne dog bestemme, at forlagets eneret også gælder på et andet sprog end dansk, eller udelukkende på dette sprog. Standardkontrakten omfatter ikke udgivelse på udenlandske forlag, men standardkontrakten vil kunne vedtages af parterne eller give inspiration til ny kontrakt.

Andre udnyttelsesformer:

Kontrakten vedrører kun trykte bøger, men kontrakten indeholder i § 1.5. en option (førsteret til anden udnyttelse) til forlæggeren til at gøre brug af værket på andre udnyttelsesformer, herunder på digitale off-line og on-line udgivelser og indlæggelse i databaser, hvortil offentligheden har adgang på de af basen fastsatte betingelser.

Med hensyn til elektroniske udgivelser af værker, der allerede er udgivet på papir, anbefaler UBVA almindeligvis at den digitale udgave honoreres med 1 honorarsatsen for papirudgaven.

Flere forfattere:

Kontrakten kan anvendes uanset om værket har en eller flere forfattere. Har værket flere forfattere, skal de hver for sig underskrive kontrakten, og der skal i så fald tages stilling til de spørgsmål, der er omtalt i kontraktens § 1.9. (angivelse på titelblad samt honorarfordeling).

Kortfattede forlagsaftaler (kontrakter):

Nogle forlag benytter sig af yderst kortfattede kontrakter, der oftest blot fastlægger, hvornår værket skal udkomme, at forlaget afholder udgifter til trykning samt forfatterens honorar (enten at forfatteren afskriver sig retten til honorar, eller at honoraret er fastsat til en bestemt procentsats).

Den type kontrakter kan skabe konfliktsituationer senere hen mellem forlaget og forfatteren, da mange forhold ikke er nævnt i kontrakten. I disse tvilstilfælde vil de relevante lovregler, sædvane og denne kontrakt udfylde "hullerne" i kontrakten.

Som udgangspunkt gælder det, at forfatteren har ophavsretten til værket. Derfor skal alle overdragelser af rettighederne ske ved udtrykkelig aftale jf. Ophavsretslovens § 53. Det betyder, at har forlaget og forfatteren ikke lavet en aftale, fx om hvorvidt forlaget må lade bogen oversætte og udgive på et andet sprog, så har forlaget ikke ret til det.

Det samme gælder, hvis kontrakten fx angår trykning af 700 eksemplarer. Hvis ikke der er truffet aftale om eksempelvis efterfølgende oplag eller udgaver, så kan forlaget kun trykke og udgive de 700 eksemplarer. Ønsker forlaget derefter at trykke flere eksemplarer, skal der indgås en ny aftale.

Uklare/tvetydige formuleringer:

Reglerne, om at rettigheder kun er overdraget, hvis der foreligger en udtrykkelig aftale, betyder også, at en tvetydig formulering i kontrakten skal fortolkes indskrænkende, dvs. til fordel for forfatteren. Dette understøttes endvidere af de almindelige danske regler for aftaler, hvor uklarhed/tvetydighed i en kontrakt fortolkes mod den, der har udfærdiget kontrakten, som oftest forlaget. Med andre ord kommer en utydelig formulering forfatteren til gode.

Forhandlingssituationen:

I en forhandlingssituation omkring udgivelse af et værk vil forfatteren som oftest blive præsenteret for forlagets egen standardkontrakt. Som forfatter skal man være opmærksom på, at man befinder sig i en forhandlingssituation, og hvor forlaget vil forsøge at få den bedst mulige aftale, set fra forlagets synsvinkel.

Overdragelse af samtlige rettigheder:

Forlaget vil måske kræve, at forfatteren overdrager samtlige udgivelsesrettigheder til forlaget, således at forlaget har retten til at lade værket oversætte til et andet sprog eller til at udgive værket elektronisk m.v. Sådanne aftaler er problematiske og bør undgås.

Dog kan aftalerne være mindre problematiske, hvis der er tale om, at forlaget får option på disse rettigheder. Det betyder, at forlaget har en første ret.

Forfatteren har dermed selv retten, men skal spørge forlaget, om forlaget er interesseret i fx at udgive værket på engelsk, inden forfatteren kan give disse rettigheder til et andet forlag. Dette er skrevet ind i UBVA' forlagsaftale i § 1,5. Denne første rets-position kan gøres tidsbegrænset til fx 5 år.

Voldgift og mægling:

En del forlag betinger sig at eventuelle tvister skal afgøres af en voldgiftsret. Dette kan ikke tilrådes, da det ofte vil være en dyr løsning, og behandlingen af sagen tager ofte lige så lang tid som ved domstolene. Derudover er voldgiftsbehandling mere anvendelig mellem to professionelle parter, fx to selskaber, og ikke mellem en forfatter og et forlag.

Til dette formål er domstolene et langt bedre alternativ set fra forfatterens side. Det skal dog bemærkes, at tidligere var voldgift et godt alternativ til domstolene, da sagen kunne behandles hurtigere, men brugen af voldgift er blevet "professionel", så den tidligere fordel i at processen mindede mere om mægling end om domstolsbehandling er gået tabt.

Hvis man ønsker en anden løsning end domstolsbehandling, kan det derfor bedre anbefales, at parterne har pligt til at forsøge mægling, inden sagen indbringes for domstolene. Dette er meget udbredt i udlandet, men er ikke så kendt i Danmark endnu, til trods for at det har eksisteret i mange år i fx Norge.

Fordelen ved mægling er, at tvisten kan løses ved et kompromis, som begge parter finder rimeligt. Det er derfor større sandsynlighed for, at et samarbejde

kan fortsætte efter afgørelse af tvisten. Doms- og voldgiftsbehandling løser problemet, men der vil ofte være en tabende part i sagen. Det ses ikke i mæglingsituationer. Her skal parterne nå til enighed ved mægling, da aftalen mellem dem først bliver gyldig, når begge parter underskriver forligsdokumentet, som derved får (tilnærmelsesvis) samme virkning som en dom eller voldgift. Kan parterne derfor ikke blive enige ved mægling, må de gå til domstolene i stedet, men hvis de bliver enige, bliver resultatet, at de begge kan gå ind for den aftale, de har truffet om løsning af konflikten.

Som sagt er mægling stadig på begynderstadiet i Danmark, men der er ingen tvivl om, at det langsomt vil vinde mere og mere indpas og forhåbentlig kunne erstatte en del af retssagerne.

2. Gennemgang af forlagsaftalen

§1. Aftalens genstand og rettighederne hertil

Forlagsaftalen

Forlagsaftale

udfærdiget på grundlag af den ikke obligatoriske modelkontrakt, der med virkning fra 1. januar 1998 er godkendt af AC's Udvalg til Beskyttelse af Videnskabeligt Arbejde og Den danske Forlæggerforening til brug ved udgivelse af videnskabelige og populærvideenskabelige værker.

Mellem

(herefter kaldet forfatteren)

og

(herefter kaldet forlaget)

er der dags dato truffet følgende aftale:

§ 1. Aftalens genstand og rettighederne hertil

1.1 Aftalen vedrører værket

Forfatteren indestår for, at han har ophavsretten hertil, og at offentliggørelsen heraf ikke krænker nogen andens ret.

Aftalens genstand og rettighederne hertil

Som anført i afsnittet om forlagskontraktens anvendelse er hovedformålet med en forlagsaftale at udstyre forlæggeren med de ophavsretlige beføjelser, der sætter ham i stand til - på lovlig vis - at producere bogen og sælge de producerede eksemplarer til almenheden. Viser det sig, at forfatteren ikke har ophavsretten til bogen, fjernes det juridiske grundlag for forlagsprojektet. Skyldes den manglende ophavsret, at forfatteren har "stjålet" værket fra en tredje mand, vil den pågældende tredje mand kunne anvende sine ophavsretlige beføjelser til at nedlægge forbud mod udgivelsen af bogen. Beror den manglende ophavsret på, at forfatteren har anvendt et værk, for hvilket ophavstiden er udløbet, og der derfor ikke længe eksisterer en eneret herfor, vil forlæggeren reelt ikke have nogen eneret til at udnytte værket, eftersom alle andre også vil kunne gøre det. Dette er baggrunden for, at forfatteren i medfør af aftalens § 1.1. "indestår for" (dvs. garanterer), at han har ophavsretten til værket. Viser det sig, at ophavsretten tilhører en tredje part, der herefter rejser krav mod udgivelsen, fører denne bestemmelse til, at forfatteren er erstatningsansvarlig for de tab, forlæggeren lider i den anledning.

Formuleringer, hvor forfatteren skriver under på, at han og ingen anden har ophavsretten til værket, og at forlaget kan kræve fuld erstatning af forfatteren, hvis det viser sig, at værket krænker en andens ret, kan være problematiske. I tilfælde af egentlig kopiering af andres værker (plagiat) eller citatfusk o.lign. giver det dog ikke anledning til særlige problemer. Det gør derimod de ophavsretlige regler om retten til at citere, som både kræver, at der kun citeres i overensstemmelse med god skik, og at der gives kildehenvisninger. Disse bestemmelser kan give anledning til problemer med at afgøre, hvor meget man lovligt kan citere, og hvordan man skal gøre det. Hvis man overskrider reglerne for citat, krænker man ophavsretten til det værk - en bog eller f.eks. et maleri eller et fotografi - som man har anvendt. Ophavsmanden til det værk har derfor krav på erstatning m.v., og det er det erstatningskrav, som man ved at "indestå" for, at man ikke krænker andens ret, påtager sig at dække. Hertil kommer, at man i forhold til forlaget ved at "indestå" påtager sig at dække de tab som forlaget måtte lide i forbindelse med krænkelsen. Omfanget af dette krav kan selvsagt varieres meget fra situation til situation. Er der tale om, at hele værket er ulovligt (plagiat) og derfor ikke kan bringes på markedet, vil forlagets tab og erstatningskravet mod forfatteren kunne være meget stort (omkostninger til produktion eller tabt avance). Er der blot tale om en mindre overskridelse af grænserne for citat vil kravet ofte være beskedent. Som forfatter bør man imidlertid søge at begrænse sit ansvar mest muligt. Det er ikke muligt at undgå ansvar for de tilfælde, hvor man i "ond tro" har - kopieret - plagieret en andens ret, men i

sådanne tilfælde kan man dog søge at begrænse erstatningskravet. Det forekommer rimeligt, at forfatteren er erstatningsansvarlig over for forlaget for åbenbare krænkelse, hvor det er hævet over tvivl, at der er tale om uretmæssig kopiering af et andet værk. Problemet opstår derimod i de tilfælde, hvor forfatteren, som det er sædvanligt, har anvendt andre forfatteres synspunkter og henvist til dem, men hvor ophavsretten alligevel er blevet krænket (grænsetilfælde).

Nogle forlagskontrakter indeholder en klausul om, at forfatteren også i disse situationer er erstatningsansvarlig over for forlaget. Denne tendens er gennemgående i nyere forlagskontrakter, og man kan dermed se, at udviklingen går mod, at forfatteren bærer samtlige risici.

Et eksempel på en meget omfattende formulering kunne være:

"Forfatteren indestår for, at han har ophavsretten til værket, og at offentliggørelse heraf ikke krænker nogen andens ret. Forfatteren påtager sig det fulde økonomiske ansvar i så henseende."

En mere mild formulering kunne være:

"Forfatteren indestår for at have ophavsretten til værket, og at offentliggørelse heraf ikke krænker nogen andens ret. Skulle der efterfølgende opstå tvister omkring værkets krænkelse af en andens rettigheder, hæfter forfatteren overfor forlaget med forfatterhonoraret for udgivelsen. Skulle kravet overstige beløbsstørrelsen af honoraret, bortfalder den resterende del af forlagets krav."

Blandt de engelske forlag er der en tendens til at kravene til forfatteren er skærpet, og at forfatteren overdrager samtlige rettigheder til forlaget:

"The Author, as sole proprietor of all rights to his work, hereby grants and assign exclusively to the publisher each and every right to publish and distribute the work for all impressions and subsequent editions and in any all languages and without limitation. The Author represents and warrants that the publication of the work does not violate or infringe the law or rights or claim of third parties. The Author particularly grants and assigns to the Publisher the right to production in all practicable forms of publication."

og

"The Author hereby warrants to the Publishers that the work under agreement is not libellous or in violation of any proprietary right at common law, of any existing copyright, or otherwise unlawful, and the Author will indemnify the Publishers against any loss, injury, or damage, including any legal costs or expenses properly incurred by the Publishers in consequence of any breach of this warranty. The Author agrees that the copyright will be established in the name of the Publishers."

I ovennævnte citat: "...The Author agrees that the copyright will be established in the name of the Publishers" forpligter forfatteren sig endvidere til, at forlaget får copyright til værket, men da det er en vag formulering (svært at

læse af kontrakten hvad erklæringen helt præcist indebærer) vil en eventuel tvist skulle løses ud fra, hvad forlaget med rette måtte have forventet at opnå rettigheder til. Da et sådant spørgsmål i givet fald ville skulle løses af domstolene, kan formuleringen ikke anbefales. Det er mere sikkert, hvis man præcist beskriver, hvilke rettigheder forfatteren overdrager til forlaget.

Når problemerne omkring ophavsret til værket opstår i praksis, er det ofte på grund af, at citatreglerne er overtrådt eller misforstået. Der eksisterer ikke nogle helt klare regler, for hvor meget man må citere af andres værker, førend det udgør en krænkelse af deres ophavsret. Principperne er dog, at citat kun kan ske fra offentliggjorte værker og skal ske "i begrænset omfang". Et værk er offentliggjort, når det er alment tilgængeligt. En bog trykt og solgt er offentliggjort, men et privat brev skrevet af den ene person til den anden er ikke offentliggjort, og modtageren af brevet har dermed ikke ret til at citere brevet. Hvad der ligger i "begrænset omfang" er ikke entydigt fastlagt og afhænger af en konkret vurdering. Som vejledning kan man sige, at citatet skal være nødvendigt og indgå i forfatterens værk. Man må således ikke citere fra andres værker, hvis ikke det har relevans for skabelsen af ens eget værk (kaldet: "nøgne citater"). Det er således tilladt at citere fra fx to andre værker og derefter sammenstille citaterne og diskutere dem. Dette er en udbredt form i lærebøger, og der er derfor i denne sammenhæng en noget videre adgang til citat end ellers. Citeringen skal dog altid ske efter "god skik", hvor man sikrer, at meningen af det citerede ikke fordrejes, så budskabet bliver et andet, end det var ment fra ophavsmandens side. Kilden til det citerede skal altid anføres efter gældende regler (kreditering).

Offentliggjort før underskrivelse: Såfremt man som forfatter, førend forlagskontrakt indgås, har offentliggjort værket, fx på Internettet, har man pligt til at oplyse forlaget herom før aftale om udgivelse indgås. Det følger af de almindelige danske regler om loyalitetsforpligtelse og finder anvendelse uanset om man efterfølgende har fjernet værket fra Internettet igen. Se ligeledes under § 1.4 om offentliggørelse efter underskrivelse. Det samme gælder hvis ophavsretten haves sammen med en anden ("sameje").

Eneretten og øvrige rettigheder

§ 1.2. og § 1.3.

1.2 Forfatteren giver forlaget eneret til at udgive værket i bogform på dansk og/eller på _____ med henblik på salg på det danske og det udenlandske bogmarked, alt i det omfang og på de vilkår, der anføres i det følgende.

1.3 Forfatteren bevarer alle øvrige rettigheder til værket, herunder retten til at oversætte værket eller lade det oversætte til andre sprog end de i § 1.2 nævnte og til at udgive værket i bogform eller på anden vis i sådanne oversættelser.

Med denne bestemmelse afgrænses forlæggerens udgivelsesret til det danske sprog og/eller det eller de sprog, der angives på den åbne linie. Det bør høre

til undtagelsen, at man i forlagskontrakter giver forlæggeren ret til udgivelse på et hvilket som helst sprog. Dette hænger dels sammen med, at forlæggeren som regel kun har forudsætninger for at operere i et afgrænset antal sprog (i Danmark typisk ét) dels med, at der i forbindelse med udgivelser på fremmede sprog påløber omkostninger til oversættelse m.v., der forrykker økonomien i forlagsproduktionen og bl.a. giver anledning til en nedsat forfattervederlæggelse. I konsekvens heraf indebærer aftalens § 1.3., at forfatteren har ret til at lade værket oversætte til andre sprog end de her nævnte.

Selvom det er mest tilrådeligt, ikke at give forlæggeren ret til at udgive værket på et hvilket som helst sprog, sker det imidlertid ofte i praksis. Det kan ske ved følgende formuleringer:

"Skribenten overdrager, hvis ikke andet aftales, forlaget eneforhandling af værket samt oversættelsesrettighederne til værket til fremmede sprog, herunder udnyttelse af den oversatte bog i blade, tidsskrifter, radio, fjernsyn, film eller anden mekanisk gengivelse"

eller

"Forfatteren overdrager herved til forlaget eneretten til i bogform i og uden for Danmark at oversætte, udgive og sælge forfatterens værk x".

I mange tilfælde er der blot tale om en standardkontrakt fra forlaget, der bliver anvendt, selvom værket vanskeligt kan tænkes at møde interesse uden for Danmark. For forfatteren kan aftalen være god nok, hvis man sikres samme procentvise honorar som for den danske udgave (hvis honoraret herfor er rimeligt), men hvis den danske udgivelse sker uden vederlag, og dette også vil gælde for oversættelser, kan det ikke anbefales, at man som forfatter skriver under på en sådan klausul. Underskrivelse vil nemlig betyde, at man fuldstændig har fraskrevet sig rettighederne til selv at lade værket oversætte til andre sprog, og hvis ikke man er sikret honorar i aftalen, kan den kun være til ulempe. Det anbefales derfor, at man i den første forlagsaftale, om første udgivelse af værket, ikke overdrager rettighederne til oversættelse. Såfremt værket bliver en succes og antages at ville kunne sælges internationalt, kan man indgå en ny aftale, hvor både forlag og forfatter har et langt bedre grundlag for at vurdere værkets salgspotentiale og dermed indgå en rimelig kontrakt for begge parter.

Tilladelse til offentliggørelse

§ 1.4.

1.4 Uden forlagets tilladelse må værket ikke offentliggøres i uændret form i sin helhed eller for en større dels vedkommende i dagblade, tidsskrifter o.lign.

Bestemmelsen indebærer, at forfatteren ikke uden forlagets samtykke må

offentliggøre værket i uændret form eller for en større dels vedkommende i dagblade, tidsskrifter og lignende. Dette følger ikke i sig selv af aftalens § 1.2., der netop kun giver forlaget eneret til at udgive værket i "bogform", men da en udgivelse af den nævnte karakter kan vanskeliggøre forlagets afsætning af værket (og undertiden kan være direkte til skade for konkurrencen, jf. aftalens § 1.8.), bør tilladelsen i alle tilfælde indhentes. Se i denne sammenhæng under § 1.1 om offentliggørelse før underskrivelse. Hvis værket senere ønskes medtaget i en anden publikation – f.eks. en doktorafhandling (B-disputats) – og i den forbindelse optrykkes, bør der tages forbehold herfor.

Forlagets option

§ 1.5.

1.5 I 5 år (såfremt anden tidsfrist er aftalt angives den her: _____) efter udgivelsen af 1. udgave og eventuelt følgende reviderede udgaver har forlaget option på andre udnyttelsesformer, herunder - med tilsvarende anvendelse af honorarbestemmelsen i § 10 - på digitale off-line og on-line udgivelser og indlæggelse i databaser, hvortil offentligheden har adgang på de af basen fastsatte betingelser. Inden for dette tidsrum, kan forfatteren ikke overdrage disse rettigheder til andre uden først skriftligt at have tilbudt dem til forlaget med en acceptfrist på 1 måned.

Bestemmelsen – der ikke havde noget fortilfælde i allerede kendte standardaftaler på det danske bogmarked, da standardkontrakten blev udfærdiget – indebærer, at forlaget har ret til at erhverve yderligere udgivelsesrettigheder, end de i § 1.1. nævnte. Denne mulighed knytter sig navnlig til udgivelse i digital form, hvad enten denne sker off-line (f.eks. via CD-ROM) eller on-line (f.eks. via hjemmesider). Forlaget har denne optionsret i en periode på 5 år (idet parterne kan fravige dette udgangspunkt ved aftale) efter udgivelsen af værkets førsteudgave.

Generelt om overdragelse af rettighederne til andre udnyttelser af værket kan siges, at forlagene med tiden indskriver større og bredere klausuler i aftalerne, således at forfatterne i nogle tilfælde har overdraget samtlige udnyttelsesrettigheder til forlaget. Som eksempler kan ses følgende formuleringer fra forlagsaftaler:

"Forfatteren overdrager til forlaget eneretten til at sælge værket til hel eller delvis offentliggørelse i danske dag- og ugeblade, tidsskrifter og antologier samt i digital form. Forfatteren overdrager endvidere til forlaget eneforhandlingen af oversættelsesrettighederne til fremmede sprog, herunder udnyttelse af de oversatte værk i blade, tidsskrifter, antologier, radio og fjernsyn samt til dramatisering og filmatisering."

og

"Forfatteren giver forlaget eneret til at udgive værket i en hvilken som helst form og på et hvilket som helst medie, herunder i bogform eller anden trykt form eller på digitale medier såsom cd-rom, diskette eller databaser, hvortil

offentligheden har adgang på de af forlaget fastsatte betingelser for benyttelse af forlagets digitale tjenester. Forlaget er endvidere berettiget til efter samråd med forfatteren at foretage sammenstilling af værket med andre værker i elektronisk udgivelser.”

Der er her tale om en meget stor afgivelse af forfatterens eneret. Afgivelsen omfatter tillige udgivelse/offentliggørelse af værket på medier, der ikke er kendt på kontraktstidspunktet (som tilfældet var for 20 år siden, hvor man ikke vidste, at Internettet ville kunne blive brugt til offentliggørelse).

Det kan ikke anbefales at skrive under på sådanne klausuler.

En anden tendens er, at forlagene ikke begrænser optionsretten til 5 år efter 1. udgave, men derimod til 5 år efter enhver udgave. På den måde kan optionsretten løbe evigt:

”Forlaget har option på andre udnyttelsesformer i 5 år efter udgivelsen af 1. udgave og eventuelt følgende nye udgaver.”

Det anbefales derfor at ”... og eventuelt følgende nye udgaver” slettes.

Når der træffes beslutning om, at værket skal udnyttes på anden måde, skal ny kontrakt indgås, da det som oftest ikke er reguleret i oprindelig kontrakt hvilke vilkår udnyttelsen skal ske på.

Licensaftaler

§ 1.6.

1.6 Hvis forlaget ikke ønsker at udgive værket elektronisk, kan forfatteren anvise en tredjepart, som på nærmere fastsatte vilkår er parat til at indgå en samlet licensaftale med forlaget og forfatteren om en sådan udnyttelse. Forlaget har ingen pligt til at indgå en sådan licensaftale, men er indstillet på at gøre det, hvis udgivelsen ikke kan formodes at underminere økonomien i bogens papirudgave. Som betingelse for at indgå en sådan aftale vil forlaget i givet fald betinge sig en andel af de licensindtægter, der kommer til udbetaling - typisk en tredjedel.

Bestemmelsen omhandler den situation, at forlaget ikke ønsker at gennemføre en elektronisk udnyttelse af værket. I medfør af aftalens § 1.8. – som er i overensstemmelse med almindelige kontraktsretlige loyalitetsprincipper – vil forfatteren her være afskåret fra at foranstalte en konkurrerende udgivelse. Med § 1.6. lægges der op til en ordning, hvorefter forfatteren kan forberede en elektronisk udgivelse i tillæg til den papirudgivelse, forlaget forestår. Forfatteren tager i så fald kontakt til en tredjepart, som på nærmere fastsatte vilkår vil være parat til at indgå en samlet licensaftale med forlaget (der jo ifølge § 1.8. har ret til at modsætte sig en sådan udgivelse), idet forfatteren i medfør af § 1.3. ikke har overdraget de rettigheder til værket, der ikke knytter sig til bogudgivelser. Den ordning, der foreslås i § 1.6. er relativt ny, og der findes ikke noget righoldigt erfaringsmateriale for, hvorledes sådanne

ordninger rent faktisk kan håndteres. Formuleringen fremgår imidlertid af næsten alle forlagskontrakter i en eller anden form. Det er væsentligt at understrege, at forlaget ingen pligt har til at indgå en sådan licensaftale. Omvendt indeholder bestemmelsen en hensigtserklæring, hvorefter forlaget erklærer sig indstillet på at underskrive aftalen, hvis den elektroniske udgivelse ikke kan formodes at underminere økonomien i den papirudgave af værket, som forlaget forestår. Ligeledes skitserer bestemmelsens sidste punktum en delingsnorm for de licensindtægter, aftalen med den elektroniske udgivelser kaster af sig, idet der lægges op til, at forlaget modtager en tredjedel af disse indtægter.

Vederlag for sekundære udnyttelser

§ 1.7.

1.7 Vederlag for sekundære udnyttelser, der oppebæres på grundlag af lovgivningens regler/aftalemæssige arrangementer via COPY-DAN (f.eks. for fotokopiering i undervisningsøjemed) oppebæres af parterne i forening i overensstemmelse med lovreglerne og COPY-DAN-aftalegrundlaget. Individuelle tilladelser til fotokopiering eller lignende former for eksemplarfremsstilling kan kun gives af parterne i forening, og et eventuelt vederlag skal da deles lige mellem disse. Vederlag for sekundære udnyttelser, der ikke har karakter af sædvanlig eksemplarfremsstilling, f. eks. udlån/udleje og oplæsning i radio eller fremførelse i TV, tilkommer forfatteren.

Bestemmelsen bekræfter den ordening, der gælder generelt vedrørende de vederlag, der oppebæres for den såkaldt sekundære udnyttelse af visse værker. For faglitterære værker opkræves sådanne vederlag af COPY-DAN, der er en fællesforening stiftet i 1977 til forvaltning af ophavsrettigheder på en række forskellige områder. COPY-DAN omfatter en række delforeninger, hvoraf navnlig foreningen for Tekst og Node har betydning for faglitterære udgivelser (undervisnings- og erhvervs-kopier). Foreningen forvalter således rettigheder vedrørende fotokopiering i skoler og andre uddannelsesinstitutioner, jfr. ophavsretslovens § 13, og rettigheder vedrørende fotokopiering indenfor erhvervsvirksomhed og offentlig forvaltning, jfr. ophavsretslovens § 14. Indenfor COPY-DAN-samarbejdet gælder et almindeligt princip om paritet mellem ophavsmændene og udgiverne. Disse to hovedgrupper skal således være enige om alle betydningsfulde beslutninger, og det vil være i strid med de grundprincipper, hvorpå COPY-DAN-samarbejdet er bygget, hvis man i enkeltstående forlagsaftaler mv. gav den ene part (f.eks. forlæggeren) adgang til at disponere med virkning for den anden part.

I overensstemmelse hermed fastslår modelkontaktens § 1.7., såfremt aftalen omfatter sekundære udnyttelser, at vederlaget for disse udnyttelser, der oppebæres via COPY-DAN-systemet, underlægges det regelsystem og de beslutninger, der vedtages indenfor COPY-DAN-samarbejdet. Herudover fastslår forlagsaftalen – i overensstemmelse med de principper, hvorpå COPY-DAN-samarbejdet bygger – at individuelle tilladelser til fotokopiering eller lignende former for eksemplarfremsstilling (herunder f.eks. elektronisk

udnyttelse) kun kan gives af parterne i forening, og at evt. vederlag, der oppebæres som modydelse for at meddele den slags tilladelser, tilsvarende skal deles ligeligt. At aftalen har indført denne ordning i relation til fotokopiering skyldes det nære slægtskab mellem fotokopiering og anden papirbaseret reproduktion. Et sådant slægtskab gør sig ikke gældende ved anden udnyttelse af værket (f.eks. i forbindelse med udlån eller udleje, ved oplæsning i radio eller fremførelse i tv), og da den slags udnyttelsesformer ej heller i almindelighed vil være til konkurrencemæssig ulempe for forlæggeren, bestemmer bestemmelsens sidste stykke, at vederlaget herfor tilkommer forfatteren.

Konkurrerende værker

§ 1.8.

1.8 Så længe forlagets eneret til værket består, må forfatteren ikke på andet eller eget forlag udgive eller træffe aftale om at udgive noget værk, som kan antages at konkurrere med det i denne aftale omhandlede værk.

Som nævnt ovenfor i kommentaren til § 1.6. indebærer aftalens § 1.8. en cementering af en regel, der formentlig allerede følger af almindelige aftaleretlige loyalitetsprincipper. Så længe forlagets eneret til værket består, jfr. aftalens §§ 1-3, må forfatteren ikke udgive konkurrerende værker på eget forlag og ej heller ved at tage kontakt til en anden forlægger. Ved vurderingen af om et sådant værk "konkurrerer" med det i aftalen omfattede værk, må man på den ene side hense til forlæggerens interesse i at kunne sælge det udgivne værk i så stort oplag som muligt, men på den anden side også til forfatterens interesse i at kunne videreudvikle det emneområde, værket omhandler, gennem andre udgivelser, der berører tilsvarende problemkredse. Et konkurrerende værk må utvivlsomt skulle ligge meget tæt op af det først udgivne værk, før bestemmelsen kan anvendes.

§ 1.8. fastslår ikke retsvirkningen af, at forfatteren udgiver et konkurrerende værk, og dette spørgsmål må derfor udledes af almindelige formueretlige principper. Medmindre den konkurrencemæssige skadevirkning er uvæsentlig, må det f.eks. antages, at forlæggeren kan ophæve kontrakten i sådanne tilfælde og – såfremt der er lidt et økonomisk tab - forlange erstatning herfor hos forfatteren.

Flere forfattere

§ 1.9.

1.9 Dersom der er flere forfattere til værket, er der enighed mellem disse og forlaget om,

- at forfatterne hæfter solidarisk for manuskriptets tilvejebringelse, og at misligholdelse dermed således kan gøres gældende over for alle forfatterne under ét,

- at samtlige forfattere angives på titelblad m.v., jf. § 7.3, i alfabetisk orden/i følgende orden _____
- at forfatterhonoraret udbetales til hver enkelt efter lige deling/efter følgende forholdstal _____

Forlagsaftalens § 1.9. tager sigte på udgivelser, hvor der er flere forfattere, idet bestemmelsen regulerer forholdet mellem disse forfattere indbyrdes og forholdet til forlæggeren. At forfatterne "hæfter solidarisk" for manuskriptets tilvejebringelse betyder i overensstemmelse med almindelig juridisk terminologi, at forlæggeren kan gøre sine rettigheder til manuskriptet gældende mod hver af forfatterne. Den ene forfatter kan altså ikke undskylde sig med, at det var en anden forfatter, der skulle skrive den del af manuskriptet, som ikke er afleveret til tiden. En sådan solidarisk hæftelse forudsætter selvsagt, at forfatterne indbyrdes er på det rene med, hvem der skal gøre hvad, og at den enkelte har tillid til, at de øvrige vil opfylde deres del af aftalen.

Ligeledes forudsætter bestemmelsen, at der mellem forfatterne er truffet afgørelse om, hvordan der skal krediteres på titelblad, såfremt denne kreditering ikke blot skal ske i alfabetisk orden. Problemerne vedrørende kreditering i forbindelse med akademiske udgivelser giver ofte anledning til diskussioner, jf. UBVA's vejledning herom: Rettighedsproblemer i forskningssamarbejder (1998) s. 55 ff.

Endelig tager bestemmelsen stilling til, hvorledes forfatterhonoraret udbetales. Er der ikke indgået særlig aftale herom (hvilket i givet fald anføres på den åbne linie), er forlæggeren berettiget til at udbetale efter et princip om lighedeling. I en sådan situation kan den enkelte forfatter med andre ord ikke kræve forlaget for en større del end det således udbetalte beløb (hvilket kan få følelige økonomiske konsekvenser, hvis den merbegunstigede forfatter ikke er i stand til at tilbagebetale det for meget udbetalte beløb).

Overdragelse af ophavsretten

§ 1.10.

1.10 Forlaget er ikke berettiget til at overdrage sine rettigheder efter denne aftale, medmindre rettighederne overdrages sammen med hele forlaget eller en fagligt afgrænset del heraf. Forlaget vedbliver at være ansvarlig for, at aftalen med forfatteren bliver opfyldt.

Efter en bestemmelse i den tidligere ophavsretslovs § 28, stk. 2, måtte erhververen af en ophavsret ikke videreoverdrage ophavsretten uden samtykke, medmindre overdragelsen indgik i en forretning eller forretningsafdeling og blev overdraget sammen med denne. Denne bestemmelse blev ændret ved ophavsretsloven af 1995. Denne lovs § 56, stk. 2, fastslår, at overdragelse af ophavsret ikke giver erhververen ret til at videreoverdrage ophavsretten, "medmindre videreoverdragelsen er sædvanlig

eller åbenbart forudsat". Forlagsaftalens § 1.10. fraviger denne regel, idet forlaget alene kan overdrage sine rettigheder efter aftalen, hvis dette sker i forbindelse med en overdragelse af hele forlaget eller en fagligt afgrænset del heraf (f.eks. lærebogsafdelingen). Retsstillingen er dermed ført tilbage til situationen før 1995-ophavsretsloven. Begrundelsen herfor er, at forfatteren til akademisk faglitteratur ofte vil vælge sin forlægger ud fra nøje afstemte forventninger om faglig dygtighed, anseelse mv.

Selvom en overdragelse finder sted, vedbliver den oprindelige forlægger at være ansvarlig for, at aftalen med forfatterne bliver opfyldt. Denne regel, der følger af almindelige formueretlige principper, og som ligeledes er udtrykt i ophavsretslovens § 56, stk. 2, sidste punktum, er for fuldstændighedens skyld indført i forlagsaftalens § 1.10., sidste punktum.

I den senere tid ses det oftere end før, at mindre danske forlag bliver opkøbt af større udenlandske forlag. I flere tilfælde har dette bevirket, at forfatterne er blevet mødt med mindre fordelagtige forlagskontrakter, når honorar for nye udgaver skulle forhandles. Selvom det oprindelige forlag, selv efter overdragelse, skal sørge for den oprindelige kontrakts opfyldelse, har forfatteren ikke krav på en kontrakt på samme vilkår, når ny kontrakt skal udarbejdes. Derudover vil kontrakterne fra de udenlandske forlag ofte være formuleret på enten engelsk eller tysk afhængig af forlagets hjemsted (der hvor forlaget fysisk befinder sig). Dette kan skabe problemer omkring forståelsen og tolkningen af indholdet af kontrakten. Forlaget vil ydermere nogle gange betinge sig at tvister skal løses efter udenlandsk ret og ved udenlandsk domstol hvilket i høj grad vil besværliggøre forfatterens muligheder for at få afklaret tvistsspørgsmål.

"Ergänzend gilt das Recht der Bundesrepublik Deutschland, insbesondere das Urheber- und Verlagsrecht"

og

„German law shall apply for purposes of the Publishing Agreement, regardless of your citizenship or domicile. If you have no general place of jurisdiction within Germany, or if you move abroad following the signing of the Publishing Agreement, our headquarters shall be considered the agreed place of jurisdiction"

og

"This Agreement will be governed by English law and, any dispute arises out of this Agreement, will be subject to the exclusive jurisdiction of the English Courts"

Hermed opstår et nyt spørgsmål, om hvorvidt en sådan aftale overhoved kan indgås. Som privatperson kan man ikke indgå aftale med en professionel, om at tvister skal løses efter et andet lands love eller ved andet lands domstole. Sådan en aftale har kun virkning, hvis den indgås mellem to professionelle. Spørgsmålet der rejses her er, hvorvidt forfatteren er professionel i forhold til forlaget. En forlagskontrakt er på den ene side en kommerciel aftale mellem

skaberen af en produkt (forfatteren), og den der skal masseproducere produktet (forlaget). På den anden side vil forfatteren af videnskabelige værker ofte lægge hovedparten af sin arbejdsindsats på andet end skrivning af bøger. Der er mere tale om en forsker, der gerne vil have publiceret et værk, end en forfatter der har bogskrivning som sit metier. Spørgsmålet er ikke afklaret ved domstolene endnu, og det er derfor ikke muligt endeligt at sige hvad situationen vil være for den videnskabelige forfatter – det må komme an på en konkret vurdering i hvert enkelt tilfælde.

Da retstilstanden derfor ikke er afklaret bør man som forfatter tage udgangspunkt i, at man kan risikere at en sådan klausul ikke kan tilsidesættes, men at man er tvunget til at føre en eventuel sag i udlandet og under anden lov.

§ 2. Værkets udgivelse

Ubegrænset antal oplag

§ 2.1.

2.1 Forlaget har ret til at mangfoldiggøre og udgive værket i et første oplag, der foreløbig er fastsat til: eksemplarer, samt i nye oplag/udgaver i det antal eksemplarer, som forlaget bestemmer.

Aftalens § 2.1. giver forlaget en ubegrænset ret til at udgive værket i et eller flere oplag. Som nævnt i de indledende bemærkninger giver denne bestemmelse anledning til den mest intensive drøftelse i forhandlingerne om forlagsaftalen. I det aftaleudkast UBVA oprindeligt havde lagt frem, var der lagt op til, at forlaget alene havde ret til at udgive værket i et første oplag på et nærmere anført antal eksemplarer. En sådan regel ville indebære, at parterne skulle genforhandle aftalens vilkår efter dette første oplag, hvilket reelt ville give forfatteren mulighed for at opnå bedre vilkår i forbindelse med det nye oplags udgivelse, hvor efterspørgslen efter værket ville være kendt. Det lå imidlertid klart, at Den danske Forlæggerforening ikke ville kunne anbefale dens medlemmer en sådan regulering. Forlæggernes synspunkt er, at bogudgivelser i vid udstrækning bæres af princippet om "gyngerne og karrusellen": Talrige udgivelser – navnlig indenfor det faglitterære område – er underskudsgivende, og de få udgivelser, der sælges i virkeligt store oplag, bør derfor primært være overskudsgivende for forlæggerne (idet forfatteren til disse udgivelser selvsagt fortsat oppebærer det aftalte forfatterhonorar).

At forhandlingerne om selve forlagsaftalen faldt således ud er dog ikke ensbetydende med, at der ikke i de enkelte tilfælde kan indgås anden aftale. Sådanne aftaler kan bl.a. forekomme i relation til faglitteratur, som udgør pensum på studenterrige undervisningsinstitutioner, og for hvilke der derfor er et på forhånd kendt marked. Har man at gøre med en sådan udgivelse, kan udsigten til et sikkert salg også afspejle sig i aftalens bestemmelse om

honorering, jf. nedenfor § 10.

I nogle kontrakter ses det, at forlaget betinger sig ensidigt at kunne fastsætte størrelsen af hvert oplag/udgave – også den første. Dette er problematisk i de kontrakter hvor forfatteren ikke modtager honorar for første oplag, men først for de efterfølgende. Forlaget har derfor en interesse i at gøre første oplag så stort som muligt, så selv om værket bliver en succes, kan de vente længe med at trykke et nyt oplag/udgave, hvor forfatteren skal have honorar. På den måde får forlaget en større fortjeneste. Problemet er næppe særlig stort i praksis, da det er dyrt at have mange bøger liggende på lager i længere tid, hvorfor forlaget i den henseende har en interesse i, at størrelse af oplag passer til efterspørgslen. Desuden eksisterer problemet næsten ikke inden for lærebogs- og faglitteraturområdet, da stoffet ofte forældes hurtigt.

Udgivelsestidspunkt og markedsføring

§ 2.2.

2.2 Forlaget forpligter sig til at udgive værket inden for en rimelig tid dog senest et år efter manuskriptets aflevering i korrekt stand, jf. § 4.2.1 og at sørge for, at værket markedsføres under hensyn til værkets karakter, afsætningsmuligheder og øvrige omstændigheder. Forlaget er berettiget til at anvende værket og dele af dette, derunder citere fra værket i det omfang dette tjener til markedsføring af og orientering hos det købende publikum om det planlagte værk. Udgivelsestidspunktet er foreløbig fastsat til: .

Bestemmelsen tager sigte på den situation, at der indgås aftale om en forlagsaftale, men at forlæggeren derefter beslutter sig for ikke – eller i hvert fald ikke indtil videre – at udgive værket. En sådan forsinkelse vil ofte være særdeles følelig for den akademiske forfatter, for hvem udgivelsen af et videnskabeligt arbejde er altafgørende for dets værdi og forfatterens videnskabelige merit. Ophavsretslovens § 54 indeholder en almindelig forpligtelse for forlæggeren til at udnytte værket og giver ophavsmanden ret til at hæve en forlagsaftale, hvis dette ikke er sket "inden en rimelig tid eller senest 5 år efter det tidspunkt, hvor aftalen er opfyldt fra ophavsmandens side" (dvs. ved overgivelse af manuskriptet). Da en så rummelig tidsfrist helt åbenbart ikke tjener til at sikre den akademiske forfatteres interesser, bestemmer forlagsaftalens § 2.2., at værket skal udgives "inden for rimelig tid dog senest et år efter manuskriptets aflevering i korrekt stand". En forfatter, for hvem det er afgørende, at værket kommer hurtigere ud, bør sikre sig, at denne bestemmelse er fraveget ved særlig aftale. Opmærksomheden henledes i den forbindelse på, at en sådan fravigelse ikke sker alene ved udfyldelse af den åbne linie nederst i § 2.2., som angiver det foreløbige udgivelsestidspunkt.

§ 2.2. pålægger endvidere forlæggeren at markedsføre værket "under hensyn til værkets karakter, afsætningsmuligheder og øvrige omstændigheder". Forlaget har i den forbindelse ret til at citere fra værket i forbindelse med markedsføring mv. Også i henseende til denne del af aftalen bør forfatteren

sikre sig, at der er fuld enighed med forlaget om en sådan markedsføring. Navnlig ved udgivelse af videnskabelige forskningsresultater, som har et direkte eller indirekte kommercielt potentiale, kan det have betydelige skadevirkninger for forfatterens anseelse, hvis markedsføringen af værket sker på en måde, der f.eks. forbinder forfatteren med en bestemt virksomhed (f.eks. fremstilleren af det lægemiddel, som en medicinsk fremstilling bl.a. omhandler).

Mindre ændringer i nyt oplag

§ 2.3.

2.3 Foranstaltes udgivelsen i flere oplag, dvs. i flere trykgange, og agtes et nyt oplag sat i værk mere end ét år efter, at det foregående blev udgivet, skal forlaget give forfatteren adgang til at foretage sådanne ændringer, som ikke volder uforholdsmæssige omkostninger eller forandrer værkets karakter.

Bestemmelsen tager sigte på den situation, at værket er på vej til at blive udsolgt, og et nyt oplag derfor skal trykkes. Selvom der altså ikke er tale om en ny udgave, skal forlaget her give forfatteren adgang til at foretage sådanne ændringer, "som ikke volder uforholdsmæssige omkostninger eller forandrer værkets karakter". Som eksempler herpå kan nævnes indførelse af dødsåret overfor en person, der er portrætteret biografisk, rettelse af trykfejl eller korrigerende af "fortællelser" i selve teksten. Er der derimod tale om mere omfattende ændringer i værket, finder bestemmelsen i § 2.4. anvendelse.

Væsentlige ændringer i nyt oplag

§ 2.4.

2.4 Er der siden udgivelsen af det første oplag sket sådanne væsentlige ændringer i de i værket omhandlede forhold, at de fra første færd med sikkerhed ville have afholdt forfatteren fra at udgive værket i den foreliggende form, kan han kræve, at nyt oplag ikke udgives.

Videnskabelige arbejder, der berører problemstillinger i hastig udvikling, vil ofte blive genstand for en faglig forældelse, som betyder, at en nyudgivelse vil fremstå som salg af "gammel vin på nye flasker". Denne problemstilling søges reguleret ved aftalens § 2.4., der tager sigte på tilfælde, hvor der siden udgivelsen af et første oplag af et værk er sket sådanne væsentlige ændringer i de i værket omhandlede forhold, at forfatteren med sikkerhed ville have afstået fra at udgive værket i den foreliggende form, hvis disse situationer havde foreligget ved førsteudgivelsen. Forfatteren kan i denne situation kræve, at et nyt oplag ikke udgives. Påberåber forfatteren sig denne ret, bør reglen i aftalens § 3.1. om ajourføring i forbindelse med udgivelse af nye udgaver finde anvendelse. Det følger således af aftalens § 1.8., at forfatteren ikke har ret til at foranstalte en konkurrerende udgivelse selv eller hos et

andet forlag.

Det har vist sig at mange forlag ligeledes forbeholder sig ret til at aflyse nyt oplag/udgave af en bog. Så længe denne adgang er formuleret på samme måde, som forfatterens adgang er forslået reguleret, er der ikke noget problem. Problemet opstår, hvis bestemmelsen er formuleret således, at det udelukkende er forlagets vurdering, der lægges til grund, frem for at der skal eksistere en objektiv grund, som forlaget kan henvise til. Følgende formulering ses anvendt:

"Hvis forlaget skønner, at udgivelsen må opgives fordi omstændigheder er indtruffet som fra første færd ville have afholdt det fra at udgive værket, kan det kræve at nyt oplag ikke skal udgives".

Problematikken ligger i formuleringerne: "... med sikkerhed ville have afholdt forfatteren/forlaget fra at udgive værket..." (UBVA's forslag) og "Hvis forlaget skønner..."(ovenstående). Efter den første formulering, som er den UBVA anbefaler, skal forlaget henholdsvis forfatteren bevise, at der er indtrådt sådanne omstændigheder, der berettiger aflysning. Efter den anden formulering, er det udelukkende på baggrund af forlagets skøn. Når det mellem parterne er aftalt, at forlaget kan skønne, har man dermed givet forlaget en meget bred margin til netop at foretage sin vurdering, og det vil være lettere for forlaget at berettige en aflysning efter den sidste formulering end efter den første, da forlaget derved altid kan henvise til, at der er foretaget et skøn – som forlaget selv sætter rammerne for, da kontrakten ikke præciserer hvilke kriterier, der gælder for skønnet.

Et eksempel, der er mindre vidtgående, ses nedenfor. Dette eksempel kan anvendes i stedet for formuleringen i standardkontrakten, såfremt parterne måtte ønske det.

"Er der siden værkets udgivelse sket sådanne ændringer i forholdene, som fra første færd med sikkerhed ville have afholdt forfatteren eller forlaget fra at udgive værket i den foreliggende form, kan hver af dem kræve, at ny oplag/udgave ikke udgives. Ønsker nogen af parterne at udgive værket i omarbejdet form, må der træffes særlig aftale derom."

Udover forbehold for at undlade udgivelse af nye oplag/udgaver ses det også, at forlag betinger sig samme rettighed til at aflyse første oplag/udgave, hvis der er indtrådt omstændigheder siden underskrivelsen af kontrakten. I sådanne tilfælde anbefales de samme formuleringer som ved undladelse af at udgive efterfølgende oplag/udgaver. En sådan klausul vil dog altid være yderst byrdefuld og ubehagelig for en forfatter, da vedkommendes værk dermed slet ikke udkommer.

Det er dog altid en opblødning hvis forlaget forpligter sig til at betale 1/3 af det stipulerede honorar for første oplag ved aflysning af udgivelse af værket. Det vil kunne formuleres på følgende måde:

"... kan forlaget frigøre sig fra denne aftale mod at betale forfatteren en godtgørelse svarende til en 1/3 af det stipulerede honorar for første oplag".

Formuleringen "stipulerede honorar" betyder, at det er det honorar, forfatteren ville modtage, såfremt hele første oplag blev solgt.

Forfatterens ret til nyt oplag

§ 2.5.

2.5 Hvis værket er udsolgt - eller der er sikkerhed for, at det vil blive udsolgt inden for en periode af seks måneder - og forlaget ikke har benyttet sin ret til at udgive nyt oplag, kan forfatteren skriftligt forlange udgivelse af nyt oplag. Hvis forlaget ikke senest 3 måneder efter, at begæringen er kommet dette i hænde, skriftligt har lovet at udgive nyt oplag inden 12 måneder regnet fra acceptens dato, går forlagsretten tilbage til forfatteren. Forfatteren kan dog skriftligt acceptere en eventuel senere udgivelsesdato.

Bestemmelsen regulerer forlagets pligt til at trykke nye oplag. Udgangspunktet for bestemmelsen er, at værket enten er udsolgt, eller at der er sikkerhed for, at det vil blive udsolgt indenfor en periode af 6 måneder (f.eks. fordi der er tale om pensumlitteratur, som med en stor sikkerhed vil afføde et bestemt salg). I visse situationer har forfatteren ret til at forlange nyt oplag. Forfatteren gør denne ret gældende ved skriftlig meddelelse til forlaget. Denne meddelelse skal forlaget svare på senest 3 måneder efter modtagelsen, og hvis ikke forlaget svarer, at man indenfor 12 måneder fra svaret vil udgive et nyt oplag, går forlagsretten tilbage til forfatteren med den virkning, at forfatteren kan søge udgivelse hos et nyt forlag uden at komme i konflikt med bestemmelsen i § 1.8. Forfatteren kan dog skriftligt acceptere, at udgivelsen finder sted senere end de pågældende 12 måneder, men har ikke pligt til at give en sådan udsættelse. Når forfatteren er "frigjort" fra aftalen med forlaget, vil han kunne disponeret frit til anden side.

§ 3. Nye udgaver

Ajourføring

§ 3.1.

3.1 Skal værket udgives i en ny udgave, er forfatteren pligtig at medvirke ved ajourføring. Dersom forfatteren på grund af sygdom, alder eller hvilket som helst andet forhold ikke opfylder sin forpligtelse til at medvirke ved ajourføringen af værket, kan forlaget, efter samråd med forfatteren, eller en af denne bemyndiget person, udpege en i emnet sagkyndig til at ajourføre værket. Dennes vederlag afholdes af forfatterens honorar. Ved nye udgaver, der er væsentligt bearbejdet, kan der aftales ny garantisum.

Efter forfatterens død kan forlaget på samme måde, efter samråd med

arvingerne, udpege en sagkyndig til at ajourføre værket. Dennes vederlag afholdes af forfatterhonoraret.

Når et værk skal udsendes i en ny udgave, giver det som regel sig selv hvilke ændringer, der skal foretages i det. Ved genudgivelse af akademiske værker vil det almindeligvis være forfatteren selv, der ønsker at ajourføre værket, jfr. bemærkningerne til § 2.4. ovenfor, men undertiden – f.eks. ved større leksikale udgivelser – er det forlaget, der er den drivende kraft. Når en ny udgave kommer på tale, har forfatteren pligt til at medvirke ved ajourføringen, jfr. § 3.1. Gør han ikke det, hvad enten dette skyldes sygdom, alder eller andre omstændigheder, kan forlaget sætte en anden sagkyndig til at gennemføre ajourføringen. Forlaget har pligt til at indhente forfatterens råd om, hvem der i så fald kan forestå ajourføringen. Da vederlaget til den pågældende skal afholdes af forfatterens honorar, jfr. § 3.1., sidste pkt., forudsætter bestemmelsen, at der mellem forlag og forfatter indgås en samlet aftale om disse spørgsmål. Fører revisionen til, at den nye udgave er væsentlig anderledes end den oprindelige, kan en sådan vederlagsaftale bl.a. gå ud på, at der aftales en anden garantisum, jfr. aftalens § 10.1.

Det kan være bestemt, at forfatteren vederlagsfrit skal ajourføre værket ved ny udgave, hvilket kan være rimeligt såfremt forfatteren modtager procentvis honorar for udgivelsen. I tilfælde hvor forfatteren ikke modtager honorar, eller hvor der udbetales et engangshonorar anbefales det, at der i kontrakten indskrives en bestemmelse om at forfatteren skal aflønnes på timebasis efter standard konsulent aflønningsregler.

§ 3.1., stk. 2, omhandler den situation, at forfatteren er afdød ved det tidspunkt, hvor værket skal revideres med henblik på en ny udgave. Bestemmelsen foreskriver da – i overensstemmelse med lovgivningens almindelige regler – at arvingerne her træder i stedet for forfatteren. Også fordelingen af vederlaget følger her aftalens almindelige regler.

En måde at få fastlagt honorarbetalingen på kan være:

“Såfremt skribenten ikke kan påtage sig nødvendig ajourføring af værket, kan forlaget i samråd med skribenten eller dennes arvinger udpege en anden person til at videreføre og ajourføre værket. Dennes vederlag afholdes af den oprindelige skribents honorar.”

Problemet er dog, at forlagene ofte tilføjer: “Ved kommende udgaver/oplag tilfalder hele honoraret den nye skribent.” Hermed vil arvingerne til den oprindelige forfatter ikke modtage honorar for følgende udgaver, selvom den person, der ajourfører værket, ikke har ændret værket i udpræget grad. Derimod er det en god ordning inden for områder, hvor der sker en drastisk udvikling, og dermed er et stort ajourføringsarbejde ved hver ny udgave.

Navngivningsretten efter Ophavsretslovens § 3, stk. 1, bortfalder imidlertid ikke i disse tilfælde. Det betyder, at den oprindelige forfatter har krav på fortsat at blive nævnt som forfatter til værket. Denne ret kan ikke frafalde ved aftale jf. § 3, stk. 3.

Aftaler med andre forlag

§ 3.2.

3.2 Forfatteren er berettiget til at træffe aftale med et andet forlag om sådanne udgivelser, dog først når udgivelsesretten i henhold til § 2 er ophørt og først ét år efter, at sidste oplag er udsolgt fra forlaget.

Denne bestemmelse omhandler forfatterens ret til at udsende nye udgaver på et andet forlag. Som nævnt ovenfor indebærer aftalens § 1.8., at forfatteren ikke, så længe forlagets eneret består, må udgive konkurrerende værker, og en ny udgave vil netop ofte "konkurrere" med en tidligere udgave. § 3.2. fastslår den selvfølgelige regel, at forfatteren ikke må udsende nye udgaver på et andet forlag, før det oprindelige forlags udgivelsesret er ophørt.

§ 4. Manuskriptet

Kvalitet og kvantitet på aftaletidspunktet

§ 4.1.

4.1 Foreligger manuskriptet ved indgåelsen af denne aftale, således at forlaget har haft lejlighed til at gennemgå det, kan der ikke efterfølgende rejses indsigelser mod det i henseende til kvalitet eller kvantitet, medmindre der foreligger grove mangler, der ikke kunne konstateres ved en sædvanlig fagmæssig gennemgang, eller forfatteren har handlet svigagtigt.

Forlagsaftalens § 4 omhandler de krav, forlæggeren kan stille til forfatterens manuskript, såvel i henseende til dets kvalitet som i henseende til tidspunktet for dets aflevering. § 4.1. tager sigte på den situation, at manuskriptet foreligger på aftaletidspunktet og således, at forlaget har haft lejlighed til at gennemgå det. Uanset om forlaget rent faktisk har gennemlæst manuskriptet eller ikke, kan det ikke efterfølgende rejse indsigelser mod det, hverken i henseende til kvalitet eller kvantitet. Dette gælder dog ikke, hvis manuskriptet indeholder grove mangler, der ikke kunne konstateres ved en sædvanlig fagmæssig gennemgang, eller hvis forfatteren har handlet svigagtigt (f.eks. ved at begå litterært tyveri).

Aflevering efter aftaletidspunktet

§ 4.2.

4.2 Skal manuskriptet leveres efterfølgende gælder følgende:

4.2.1 Fuldstændigt og trykfærdigt manuskript skal leveres i maskinlæsbar stand, det vil sige på diskette eller lignende i et af forlaget godkendt format senest d. _____ .

4.2.2 Manuskriptet skal kvalitativt leve op til forlagets normale faglige standard og må kvantitativt ikke overstige _____ sider, når det sættes med en af forlaget normalt anvendt sats for bøger af den omhandlede art.

4.2.3 Ved væsentlige overskridelser af fristen i § 4.2.1 kan forlaget hæve aftalen. Det samme gælder ved væsentlige mangler af den i § 4.2.2 nævnte art. Inden ophævelsen skal forlaget dog i alle tilfælde varsle forfatteren herom og indrømme ham en frist på mindst 14 dage til at fremkomme med trykfærdigt manuskript eller til at udbedre de påpegede fejl og mangler.

Aftalens § 4.2. tager sigte på situationer, hvor manuskriptet ikke foreligger på aftaletidspunktet. Aftalens parter bør her tage stilling til, hvornår manuskriptet skal afleveres og hvilket omfang, det kan have. Aftalen forudsætter, at forfatteren afleverer manuskriptet på diskette i et af forlaget godkendt tekstbehandlingsformat. Afleveres manuskriptet ikke til tiden, og er denne fristoverskridelse væsentlig, kan forlaget – i overensstemmelse med dansk rets almindelige regler - hæve aftalen. Denne hæveret kan dog først gøres gældende efter, at forlaget med et varsel på 14 dage har givet forfatteren en sidste mulighed for at opfylde aftalen.

Tilbagelevering af manuskriptet

§ 4.3.

4.3 Manuskriptet tilhører forfatteren og skal tilbageleveres, når værket er sat. Forlaget er dog ikke ansvarlig for dets hændelige tilgrundgang.

Det er en fæstnet dansk retsopfattelse, at manuskriptet til en bog, der udgives forlagsmæssigt, tilhører forfatteren og skal leveres tilbage til denne efter udgivelsen. Retsopfattelsen finder f.eks. udtryk i ophavsretslovens § 62, stk. 2, nr. 1, der forbyder kreditorfølgning i bl.a. manuskripter. Ifølge forlagsaftalens § 4.3. fastslås det tilsvarende, at manuskriptet tilhører forfatteren og skal tilbageleveres, når værket er sat. Er manuskriptet afleveret på diskette, gælder tilbageleveringspligten også denne, men forlaget har givetvis ret til at opbevare en kopi af disketten. Er manuskriptet gået til grunde, uden at dette kan bebrejdes forlaget, er forlaget ansvarfrit, jf. § 4.3.,

sidste punktum.

§ 5. Korrektur og registre

Korrektur før sætning

§ 5.1.

5.1 Forlaget lader læse bogstavkorrektur, som sendes til forfatteren til kontrol og indholdskorrektur. Hvis forfatteren ikke tilbagesender korrekturen inden ____ uger efter modtagelsen, betragtes den som godkendt. Forlaget er herefter berettiget til at lade værket trykke, efter at sættefejl er rettede.

Forlagsaftalens § 5.1. pålægger forlaget at læse bogstavkorrektur. Det er ikke præciseret, hvorledes bogstavkorrekturen skal læses, og aftalen er således ikke til hinder for, at korrekturlæsningen sker på grundlag af et manuskript, som er udprintet fra en diskette, som senere vil blive anvendt til sætning. Når korrekturen er læst – hvilket i almindelighed sker ved håndskrevne bemærkninger – sendes den tilbage til forfatteren til dennes kontrol, idet forfatteren tillige læser indholdskorrektur. Parterne kan bestemme, hvor lang tid forfatteren har til at læse indholdskorrektur, idet en overskridelse af denne tidsramme er ensbetydende med, at forlaget kan anse korrekturen for godkendt (og herefter lade værket trykke, efter at de påpegede fejl er rettet).

I praksis er det oftest set, at forlaget pålægger forfatteren at læse korrektur på samtlige oplag og udgaver som forlaget måtte ønske at udgive. Dette kan ofte være formuleret som:

“Ved hvert oplag/udgave er forfatteren berettiget og forpligtet til uden særligt vederlag at læse korrektur og foretage fornøden kontrol”

eller

“Ved hvert oplag/udgave er forfatteren forpligtet til at medvirke til ajourføring af værket”.

Når forfatteren modtager timeløn eller royalties af hvert oplag, er problemet normalt ikke så stort, da forfatteren på den måde opnår betaling for det stykke arbejde, vedkommende yder ved at læse korrektur. Problemerne opstår derimod i de tilfælde, hvor forfatteren ikke modtager royalties. Her har forfatteren bundet sig til, vederlagsfrit, at læse korrektur på samtlige oplag/udgaver som forlaget vil udgive.

En løsning på problemet kunne være, at det indføres i kontrakten, at forfatteren modtager enten honorar for senere udgaver, at forfatteren kompenseres for korrekturlæsningen, eller at kontrakten skal genforhandles

ved nye udgaver. Se i denne sammenhæng § 3.1.

Korrektur efter sætning

§ 5.2.

5.2 Hvis forfatteren, efter at værket er sat, ændrer indholdet i et sådant omfang, at udgifterne hermed forøges med mere end 10 % af de oprindelige sætningsudgifter, betales det overskydende beløb af forfatteren.

I forbindelse med forfatterens korrekturlæsning forekommer det ikke sjældent, at forfatteren ønsker at foretage ændringer i manuskriptet, som går videre end til den egentlige bogstavkorrektur (stavefejl mv.), og navnlig hvis disse ændringer foretages i et sat manuskript, kan omkostningerne herved blive ganske følelige. Aftalens § 5.2. bestemmer, at udgifter forbundet med sådanne ændringer, der overstiger mere end 10 % af de oprindelige sætningsudgifter, skal godtgøres af forfatteren. Denne godtgørelse kan f.eks. modregnes i forfatterens honorar.

Ændringer i værkets karakter

§ 5.3.

5.3 Forfatteren må ikke foretage sådanne forandringer i værket, at dets karakter derved ændres væsentligt.

Som udgangspunkt har forfatteren en vidtgående ret til at foretage ændringer i manuskriptet, så længe de almindelige krav til dets kvalitet, jfr. § 4.2.2., overholdes. Aftalens § 5.3. begrænser dog forfatterens ret til at foretage sådanne forandringer i værket, at dets karakter derved ændres "væsentligt". Med vurderingen af, hvad der kan anses som en væsentlig ændring, må man bl.a. hense til forlagets mulighed for at markedsføre værket til den oprindeligt planlagte målgruppe samt hensynet til forlagets almindelige anseelse.

Stikordsregister

§ 5.4.

5.4 Når korrekturgangen er afsluttet, er forfatteren pligtig at udarbejde sædvanligt stikordsregister, medmindre det fremgår af manuskriptet eller af særskilt aftale, at sådant register ikke skal forefindes. Registeret skal være færdiggjort senest 30 dage efter modtagelsen af endelig og ombrudt korrektur. Har forfatteren ikke udarbejdet registeret inden udløbet af den angivne frist, kan forlaget - efter at have varslet forfatteren herom og fastsat

et bestemt tidspunkt for registerets færdiggørelse - lade registeret udarbejde for forfatterens regning, dersom det ikke foreligger på det angivne tidspunkt.

De fleste faglitterære værker udgives med stikordsregistre, som øger læserens mulighed for at lokalisere særlige problemstillinger mv. Forlagsaftalens § 5.4. pålægger forfatteren at udarbejde et sådant stikordsregister, medmindre det fremgår af manuskriptet eller af særskilt aftale, at der ikke skal være et sådant. At man har lagt ansvaret for registerets udarbejdelse hos forfatteren hænger sammen med, at et godt stikordsregister forudsætter et indgående kendskab til værkets problemstilling. Derfor er det i almindelighed mest hensigtsmæssigt, at forfatteren eller en af denne udpeget person forestår dette arbejde. Bestemmelsen giver forfatteren 30 dage til at udarbejde stikordsregisteret, regnet fra tidspunktet fra forfatterens modtagelse af en endelig og ombrudt korrektur. Overholdes fristen ikke, kan forlaget lade registeret udarbejde for forfatterens regning. Forlaget skal dog forinden have varslet forfatteren herom og givet denne en sidste frist til færdiggørelsen.

§ 6. Billedmateriale og andre illustrationer

Uden billedmateriale

§ 6.1.

6.1 Værket udgives uden billedmateriale, medmindre der ved afkrydsning i nedenstående felter er taget stilling hertil.

Forlagsaftalen forudsætter, at værket udgives uden billedmateriale. Denne forudsætning ligger bl.a. til grund for forfatterens indeståelse i § 1.1. for, at han har ophavsret til værket, og at offentliggørelsen ikke krænker nogen andens ret. Denne forudsætning vil ikke være til stede i det omfang, værket skal ledsages af illustrationer eller andet billedmateriale, som forfatteren ikke selv har ophavsret til. Forlagsaftalens § 6 regulerer de situationer, hvor dette er tilfældet.

Med billedmateriale

§ 6.2.

6.2 Værket illustreres med

billedmateriale, der fremskaffes af forfatteren og godkendes af forlaget.

billedmateriale, der fremskaffes af forlaget og godkendes af forfatteren.

Ved denne bestemmelse kan parterne gennem afkrydsning markere, om det billedmateriale, der indgår i værket, skal fremskaffes af forfatteren eller af forlaget. I begge tilfælde forudsætter aftalen, at parterne gensidigt har godkendt materialet. Den ene part kan med andre ord ikke insistere på, at der lægges billedmateriale ind i værket, som den anden part ikke har godkendt.

Billedmateriale uden forfatterens ophavsret

§ 6.3.

6.3 I tilfælde af at der efter forfatterens ønske i værket skal gengives materiale, som forfatteren ikke har ophavsret til, kan udgifterne ved erhvervelse af dette materiale fratrækkes i forfatterens honorar, med mindre andet er aftalt.

Prisen på materialet skal dog i hvert enkelt tilfælde godkendes af forfatteren.

Denne bestemmelse tager sigte på tilfælde, hvor forfattere ønsker billedmateriale gengivet i værket, som andre end forfatteren har ophavsret til. Her vil det være den praktiske regel, at nogen skal betale den pågældende rettighedshaver, og bestemmelsen regulerer denne problematik med en tilbagefaldsregel, hvorefter sådanne udgifter skal fratrækkes i forfatterens honorar. Bestemmelsens sidste stykke foreskriver dog, at materialet i hvert enkelt tilfælde skal godkendes af forfatteren, der dermed opnår en kontrol med, om billedandelen kommer til at forrykke hans økonomiske stilling. Ganske ofte vil parterne dog indgå en aftale om, at forlaget skal dække udgifterne til rettighedsbelagt billedmateriale, og aftalens § 6.3. giver plads for sådanne særlige aftaler.

§ 7. Trykning, forfatterkreditering m.v.

Forlaget bestemmer tilrettelæggelse, mv.

§ 7.1.

7.1 Forlaget træffer afgørelse om valg af bogtilrettelægger, bogtrykker, typografi, trykmetode, papir, omslag og bogbinder.

Forlagets hovedforpligtigelse i forbindelse med udgivelsen af et værk er at sørge for værkets tilrettelæggelse, trykning og indbinding. Iflg. § 7.1. er det forlaget selv, der træffer afgørelse herom. I praksis vil forlaget dog ofte træffe den slags beslutninger i tæt samspil med forfatteren, jfr. bemærkningerne

herom straks nedenfor.

Forfatteren skal se et udkast

§ 7.2.

7.2 Forlaget er dog pligtig at give forfatteren lejlighed til at se og kommentere et udkast til værkets fremtoning i ovennævnte henseender.

Denne bestemmelse giver forlaget pligt til at lade forfatteren se og kommentere et udkast til værkets fremtoning, jfr. § 7.1., dvs. sætning m.v. Forfatteren har ikke noget egentligt retskrav på at modsætte sig en opsætning af værket, som forlaget måtte insistere på, bl.a. fordi særønsker herom kan indebære et fordyrende element i forlagsproduktionen. For værker, hvori der skal ske gengivelse af komplicerede figurer, fotografier eller lignende, bør parterne derfor på forhånd bringe på det rene, hvilke kvalitetskrav, der skal stilles til sådanne gengivelser, idet utydeligheder i så henseende kan få skadevirkninger for den faglige informationsformidling, værket gerne skulle sikre.

Kreditering

§ 7.3.

7.3 Bl.a. med henblik på biblioteksafgiftssystemet skal forlaget påse, at forfatteren/forfatterne m.fl. anføres korrekt på titelblad m.v., således som det kræves efter de til enhver tid gældende regler for Nationalbibliografien og det katalogiseringsreglement, der er godkendt af Biblioteksstyrelsen.

Iflg. reglerne i biblioteksafgiftsloven sker fordelingen af biblioteksafgiften på grundlag af de oplysninger om værkets forfattere, redaktører og andre bidragydere, der anføres i selve værket. Bl.a. derfor er det væsentligt for forfatterne at få deres navn korrekt påført værkets titelblad. Bestemmelsen i aftalens § 7.3. pålægger forlæggeren at sikre, at disse oplysninger angives korrekt efter de til enhver tid gældende regler.

Sikring af færdigtrykte eksemplarer

§ 7.4.

7.4 De færdigtrykte eksemplarer skal opbevares forsvarligt og forsikres mod brandskade og lignende ulykkestilfælde.

Bestemmelsen pålægger forlæggeren en forpligtelse til at sikre de

færdigtrykte eksemplarer således, at udefra kommende skader m.v. ikke står til hinder for en planlagt udgivelse. Ligeledes pålægges forlæggeren pligt til at forsikre oplaget mod brandskader o.lign.

§ 8. Reklame og anden markedsføring

Forlaget skal reklamere

§ 8.1.

8.1 Forlaget er pligtig at udbrede kendskabet til værkets eksistens ved dertil egnede foranstaltninger, herunder ved reklame m.v. i egnede fagblade, evt. tillige i dagspressen.

Udover pligten til at tilrettelægge og trykke værket ligger forlagets anden hovedforpligtelse i at sikre dets markedsføring og salg. Ifølge § 8.1. er forlaget således pligtig at udbrede kendskabet til værkets eksistens ved "dertil egnede foranstaltninger, herunder ved reklame m.v. i egne fagblade, evt. tillige i pressen". Denne forpligtelse giver ofte anledning til diskussion mellem forlægger og forfatter: Hvis værket ikke opnår stor og hurtig afsætning vil forfatteren ofte stille krav om, at forlaget iværksætter reklametiltag gennem annoncering m.v., men eftersom omkostningerne i så henseende skal afholdes af forlæggeren, vil denne ikke altid være motiveret hertil. Der er ikke praksis for at indgå meget detaljerede aftaler om disse forhold, og i mangel af sådan særlig aftale, vil det bero på et skøn, som i første række ligger hos forlaget (som den part, der formodes at have sagkundskaben vedrørende markedsføringen m.v.), hvilke tiltag, der skal gennemføres. Det må derfor antages, at forfatteren kun i ekstreme tilfælde (hvor der f.eks. slet ingen reklamering sker) vil kunne påberåbe sig forlagets passivitet i så henseende som en misligholdelsesgrund, der giver forfatteren ret til at hæve aftalen.

Anmeldereksemplarer

§ 8.2.

8.2 Forlaget påser, at der udsendes anmeldereksemplarer til egnede blade og tidsskrifter.

En væsentlig del af markedsføringen af ny litteratur går ud på at fremsende anmeldereksemplarer til medier m.v., der må formodes at omtale værket. I tråd med de principper, der er gældende for forlagets almindelige markedsføring, jfr. bemærkningerne hertil ovenfor under § 8.1., er forlaget underlagt en almindelig forpligtelse til at udsende anmeldereksemplarer til "egnede blade og tidsskrifter".

Anmeldereksemplarer uden for honorar

§ 8.3.

8.3 Med henblik på markedsføringen er forlaget berettiget til uden at betale honorar til forfatteren at disponere over et antal eksemplarer, der svarer til 10% af de første 2.000 eksemplarer, 5% af de følgende 2.000 og 2% af resten til fri-, anmelder- og reklameeksemplarer.

Bestemmelsen i § 8.3. tager sigte på honorarbetalingen for de eksemplarer af værket, der udsendes som anmeldereksemplarer m.v. jfr. § 8.1. og § 8.2. Da sådanne frieksemplarer også uddeles i forfatterens interesse, fastslår denne bestemmelse, at forfatteren ikke er berettiget til forfatterhonorar for et antal eksemplarer, der svarer til 10 % af de første 2.000 eksemplarer, 5 % af de følgende 2.000 eksemplarer og 2 % af resten.

Det ses, at forlagene nogle gange betinger sig at kunne trykke en langt større procentdel end her foreslået. Der er set eksempler på at forlag vil anvende 40 ud af 150 bøger som frieksemplarer. En sådan udnyttelse af reglen er ikke tilrådelig. Det forekommer endvidere tankevækkende at et forlag skal anvende 40 eksemplarer af en bog for at kunne sælge 110, det kan næppe være en god forretning, da man måske herved forærer bøger væk til personer, der ellers ville have købt et eksemplar, hvor forfatteren ville have modtaget honorar herfor. Det vil dog kunne accepteres i ganske særlige tilfælde. Der er også set eksempler på aftaler, hvor forlaget selv vil kunne bestemme antallet af frieksemplarer, fx udtrykt på følgende måde:

"Forlaget er berettiget til honorarfrit at fremstille det fornødne antal overskudseksemplarer af hvert oplag."

En sådan formulering kan være yderst problematisk, da forlaget dermed selv bestemmer, hvad der er det "fornødne antal". Det anbefales, at antallet af frieksemplarer altid aftales, enten som fast antal eller procentdel af oplags størrelse.

§ 9. Bogladepris m.v.

Fastsættelse af bogladeprisen

§ 9.1.

9.1 Forlaget fastsætter bogladeprisen i det omfang og i den periode, hvor dette er lovligt efter de til enhver tid gældende regler. I det omfang der ikke må fastsættes bindende priser, fastsætter forlaget en vejledende pris.

Bogladeprisen (dvs. den pris, hvortil værket annonceres til salg gennem den almindelige boghandel) har betydning i to henseender. På den ene side vil en lav pris ofte kunne effektuere et yderligere salg og dermed en større afsætning af bogen. På den anden side vil en høj pris indebære en højere forfatterhonorering, jfr. aftalens § 10. Ifølge aftalens § 9.1. er det forlaget, der fastsætter bogladeprisen for værket i det omfang og i den periode, hvori dette er lovligt efter de til enhver tid gældende regler.

Med de sidstnævnte forbehold tager bestemmelsen sigte på den problemstilling, der igennem de senere år har været rejst om lovligheden af det fastprissystem, der i nogle år har været gældende for det danske bogmarked i kraft af aftaler mellem boghandelen og forlæggeren.

Bestemmelsen er "fremtidssikret" således, at forlaget – i det omfang der på et senere tidspunkt ikke længere er ret til at fastsætte bindende priser – kan fastsætte en vejledende pris. Denne vejledende pris bliver i så fald afgørende for, hvilket honorar forfatteren har krav på i medfør af aftalens § 10.

Andre prisaftaler

§ 9.2.

9.2 I det omfang værket sælges på anden vis end gennem boghandelen, f. eks. til medlemmerne af en faglig organisation, kan forlaget fastsætte særlige priser herfor.

For videnskabelige værker forekommer det undertiden, at der fastsættes særlige priser f.eks. til studerende, der er medlemmer af faglige organisationer eller andre. Bestemmelsen i § 9.2. giver forlaget ret til at indgå sådanne særaftaler. Retten indebærer, at forfatteren herefter alene har ret til honorar, jfr. § 10 i forhold til det således reducerede beløb, jfr. ligeledes § 9.3.

Prisnedsættelse

§ 9.3.

9.3 Når der er gået udgivelsesåret plus et kalenderår efter udgivelse af første oplag, kan forlaget sælge restlageret til en nedsat pris, som fastsættes af forlaget. Der tilkommer forfatteren aftalt royalty af den nedsatte pris, ekskl. moms. Forlaget skal forinden skriftligt underrette forfatteren om den påtænkte nedsættelse, og om restoplages størrelse. Forfatteren har ret til, inden for en måned efter modtagelsen af denne underretning, at købe partiet eller en del deraf. Hvis forlaget ønsker det, kan det dog fra dette køb undtage indtil 100 eksemplarer. Købesummen beregnes efter den nedsatte pris minus boghandlerrabat og honorar.

Det forekommer ganske ofte, at restoplaget af en litterær udgivelse viser sig vanskelig at sælge. Årsagerne hertil kan være flere: Det viser sig f.eks., at bogen ikke havde det forventede marked, anmeldelserne har været uventet negative, eller emnet er blevet "overhalet" af en uforudset udvikling. Ganske ofte vil der opstå uenighed mellem forlag og forfatter om, hvorvidt et skuffende salg er længerevarende eller forbigående. Navnlig når det gælder "smal" faglitteratur, som kan tænkes afsat til undervisningsinstitutioner (i forbindelse med udbud af særlige kursusfag m.v.), vil forfatteren ofte have en interesse i at fastholde den oprindeligt fastsatte bogladepris, hvorimod forlæggeren omvendt kan ønske, at prisen på bogen sættes ned, således at restoplaget hurtigst muligt realiseres.

Ifølge aftalens § 9.3. kan forlaget først nedsætte prisen på "restlageret" af en udgivelse, når der er gået udgivelsesåret plus et kalenderår efter udgivelsen af første oplag. Forlagets ret til at nedsætte bogladeprisen betyder også her, at der alene tilkommer forfatteren aftalt royalty af den nedsatte pris ekskl. moms.

Forlaget kan dog nedsætte prisen, når det forinden skriftligt har orienteret forfatteren herom, idet forfatteren herefter har ret til – inden for en måned efter modtagelsen af denne underretning – at købe hele partiet eller en del heraf til den nedsatte pris minus boghandlerrabat og honorar. Forlaget kan dog undtage indtil 100 eksemplarer fra denne aftale, som det i så fald må sælge til den oprindelige bogladepris.

I nogle forlagsaftaler ses det, at forfatteren ikke modtager honorar når værket sælges til en nedsat pris, der ligger under 1/3 af bogladeprisen:

"Såfremt værkets pris nedsættes, bortfalder honorarkrav for de nedsatte eksemplarer i de tilfælde, hvor den nedsatte pris ligger under 1/3 af den senest gældende bogladepris ekskl. moms."

Sådan en bestemmelse forekommer ikke rimelig, idet både forlag og forfatter har ydet et lige stort stykke arbejde, hvad enten værket sælges til fuld pris eller nedsat pris. Hvis den oprindelige aftale gik på, at forfatteren modtog 15 % af bogladeprisen ekskl. moms, så bør forfatteren ligeledes modtage 15 % af den nedsatte pris ekskl. moms.

Når forlaget, ved at sælge værket til under 1/3 af bogladeprisen, ikke skal betale honorar til forfatteren, kan det tænkes, at forlaget på et tidligere tidspunkt kunne have interesse i at sætte prisen ned, da udgifterne til opbevaring af værket ville overstige fortjenesten.

Restoplag

§ 9.4.

9.4 Er der efter nedsættelsen stadig et restoplag tilbage, er forlaget berettiget til efter eget valg at realisere eller makulere restoplaget. Forlaget kan også træffe beslutning om makulering, uden at restlageret har været søgt solgt til nedsat pris. Forfatteren skal underrettes inden en eventuel makulering og

have adgang til at afhente de eksemplarer, han ønsker.

Bestemmelsen i aftalens § 9.4. tager sigte på den situation, der foreligger, efter at forlaget har nedsat prisen for at effektuere et restsalg af bogen, jfr. § 9.3. Konstateres det i rimelig tid, efter denne nedsættelse har været foretaget, at der stadig er et restoplag tilbage, er forlaget berettiget til efter eget valg at realisere eller makulere dette restoplag. Bestemmelsen giver dog også forlaget denne ret, selv om der ikke har været forsøgt prisnedsættelse, dog således at forfatteren i disse tilfælde skal have adgang til at afhente de eksemplarer af værket, han ønsker.

§ 10. Forfatterhonorar og frieksemplarer

§ 10. Forfatterhonorar og frieksemplarer

Som nævnt oven for i kommentaren til § 2.1. indebærer forlagsaftalen en ret for forlaget til at udgive værket i et ubegrænset antal eksemplarer. Ønsker forfatteren at sikre sig imod, at denne ret medfører en økonomisk ubalance til fordel for forlæggeren, såfremt der viser sig en uventet stor afsætning for værket, bør dette finde udtryk i de honoreringsprincipper, der er indeholdt i aftalens § 10. Som det fremgår heraf, kan honoraret aftales efter to forskellige modeller, der er indeholdt i hhv. § 10.1. og § 10.2.

Forskudshonorar og løbende betaling

§ 10.1.

Honoraret kan aftales enten som i § 10.1 eller § 10.2:

10.1 Ved udgivelse af bogværker i ordinærudgave udgør honoraret _____% af bogladeprisen for hæftede eksemplarer, ekskl. moms. Foreligger værket alene indbundet, udgør beregningsgrundlaget _____% af bogladeprisen, ekskl. moms.

Udbetaling af forskudshonorar aftales enten således:

[] Mindst 1/3 af det beregnede honorar for hele første oplag udbetales ved aftalens underskrivelse eller - hvis materialet afleveres senere - efter aflevering af godkendt manuskript, jfr. § 4. Ved første oplag forstås her alle eksemplarer, som forlaget lader trykke inden for 3 måneder efter udgivelsesdatoen. Garantisummen reguleres i overensstemmelse hermed. Der kan dog aldrig ske nedregulering af garantisummen.

eller således

[] Ved første oplag udbetales der et forskudshonorar, der beregnes, som om halvdelen af oplaget var solgt. Dette forskudshonorar udbetales senest 14 dage efter udgivelsen. Forskudshonoraret beregnes på grundlag af en forventet salgsfordeling på 2/3 til normal bogladepris (§ 9.1) og 1/3 til specialpris (§ 9.2). Forlaget kan ikke kræve forskudshonoraret tilbagebetalt, selv om salget måtte svigte.

Det honoreringsbeløb, der er foreslået i aftalens § 10.1., ligger tæt op ad honoreringsaftalen i medfør af den standardkontrakt, som er godkendt af Dansk Forfatterforening og Den danske Forlæggerforening til brug for aftaler om faglitteratur. Men i modsætning til den nævnte aftale, der foreslår en honorarsats på 15 % af bogladeprisen, lader nærværende aftale dette spørgsmål stå åbent for forhandling.

I forbindelse med forhandlingen om dette spørgsmål, bør parterne bl.a. inddrage de forhold, der er påpeget i aftalens § 10.2. Inden for visse områder – f.eks. juridisk lærebogslitteratur m.v. – hvor værket typisk kan sælges i store oplag og til et købedygtigt publikum – er det almindeligt at vedtage en honorarsats på 20 % af bogladeprisen. Andre områder, hvor et sådant salg ikke kan forventes, opererer med en praksis for en noget lavere honorering, og på visse områder er det almindeligt, at forfatterne slet ikke modtager forfatterhonorar. UBVA har i en række tilfælde bistået med råd og vejledning om hvilken procentsats, der på et givet område bør være gældende. Som hovedregel anbefaler UBVA at honoraret for enkeltværker og værker af flere forfattere uden faglig redaktion bør være 15 % af bogladeprisen for hæftede eksemplarer.

I overensstemmelse med den aftale, der er indgået mellem Dansk Forfatterforening og Den danske Forlæggerforening, foreskriver aftalen, at der skal fastsættes et beregningsgrundlag for honoraret, såfremt værket skal udgives i indbunden form. Ved fastsættelsen af denne procentsats bør parterne hense til hvilke reelle omkostninger, der er forbundet med at udgive værket i indbundet form.

Med den moderne teknologi til bogfremstilling vil procentsatsen ofte udgøre mindre end 5 %, men den nærmere størrelse af dette beløb beror på tekniske forhold, hvorunder oplagets størrelse samt indbindingens karakter navnlig har betydning.

Den førnævnte aftale mellem Den danske Forlæggerforening og Dansk Forfatterforening fixerer beregningsgrundlaget til "mindst 80 % af bogladeprisen". Efter UBVA's opfattelse er dette beløb i de fleste tilfælde alt for lavt, men da der ikke kunne opnås enighed med Den danske Forlæggerforening om dette spørgsmål, skal forholdet forhandles individuelt.

Forfatterens honorar i medfør af § 10.1. forudsættes erlagt gennem et forskudshonorar på en tredjedel eller halvdelen af det samlede honorar (også kaldet garantisummen) og en løbende betaling beregnet efter realiseret salg. Forskudshonoraret kan enten fastsættes til en tredjedel af det samlede beregnede honorar, som i så fald kommer til udbetaling ved aftalens

underskrivelse eller som halvdelen af honoraret for første oplag, der i så fald udbetales senest 14 dage efter udgivelsen.

De nærmere vilkår for honorarbetalingen i disse to tilfælde varierer, hvilket bl.a. skyldes reglernes forskellige udspring. Første alternativ svarer således til § 7.2. i aftalen mellem Dansk Forfatterforening og Den danske Forlæggerforening, hvorimod andet alternativ modsvarer UBVA's forslag til en regulering af disse spørgsmål.

Nogle gange ses det, at det mellem forfatteren og forlaget er aftalt, at forfatteren skal modtage et fast honorar. Et fast honorar kan synes fordelagtigt for forfatteren, da denne derved ikke bærer risikoen for, at værket ikke sælger som planlagt. Derimod afskærer forfatteren sig også for en mulig stor indtjening, hvis værket skulle blive en succes. Det anbefales derfor, at det aftales nøje, hvor mange eksemplarer forlaget er berettiget til at trykke mod betalingen af det faste honorar. Hvis forlaget vil trykke yderligere eksemplarer, kan der ske afregning enten ved nyt fast honorar eller et procentvis honorar for hvert solgt eksemplar.

Individuel honoraraftale

§ 10.2.

10.2 Anden honoraraftale end i pkt. 10.1 kan indgås for 1. og evt. følgende oplag/udgaver, såfremt værkets art, udgivelsesform, salgsmåde eller salgsmuligheder gør dette hensigtsmæssigt, for at værket kan realiseres optimalt. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvor værket er illustreret, hvor der er særlige udgifter til ekstern redaktør, hvor der er fondsstøtte, hvor der er særlige udgifter til research, afprøvning af programmer, opskrifter, modeller, kontrol, index, specialsats, illustrationsafgifter m.v., eller speciel aflønning af forfatteren.

Med denne bestemmelse lægges der op til, at parterne kan indgå en individuel honoraraftale, der tager højde for de særlige forhold, der gør sig gældende ved det pågældende værk. Hvorledes en sådan aftale nærmere kan indgås beror helt og holdent på parternes forhandlingsstyrke og herunder ikke mindst på forventningerne til salget af det pågældende værk, udsigten til at forfatteren efterfølgende vil vise sig med interessante udgivelser eller lignende.

Udbetaling af honorar

§ 10.3.

10.3 Honoraret for første oplag samt alle honorarer for senere oplag udbetales i øvrigt én gang om året efter opgørelse af salget i det umiddelbart foregående år og med fradrag af allerede udbetalte forskudshonorarer. Der betales dog ikke honorar af bøger, der sælges til forfatteren i henhold til §§ 9.3 og 10.7,

eller som benyttes i markedsføringen, jf. § 8.3. Udbetalingen skal foretages senest den 11. juni i det følgende år, med mindre anden dato aftales.

Aftalens § 10.3. bestemmer, hvornår forfatterhonoraret skal udbetales. Udgangspunktet er her, at udbetaling sker en gang om året, idet garantihonoraret udbetales ved aftaleindgåelse eller udgivelse, jfr. herom oven for under § 10.1. I overensstemmelse med den forlagsaftale Den danske Forlæggerforening og Dansk Forfatterforening har godkendt til brug ved faglitteratur er det bestemt, at forlæggeren senest fremsender afregning for det forudgående kalenderårs salg den 11. juni i det følgende år, men modelkontrakten lægger op til, at anden aftale kan indgås (typisk om fremrykning af dette betalingstidspunkt).

Det ses at forlag ofte indskriver en klausul i kontrakten om, at honorar bliver overført til året efter, hvis det udgør et mindre beløb. Som forfatter har man dog altid krav på, at der sker afregning mindst en gang om året, selvom det i kontrakten er aftalt, at forlaget kan udskyde honoreringen til året efter. Dette fremgår af Ophavsretslovens § 57, stk. 1 og 3.

Salgsopgørelse

§ 10.4.

10.4 I forbindelse med de årlige afregninger er forlaget forpligtet til at sende forfatteren en opgørelse over antallet af trykte og solgte eksemplarer. Hvis forfatteren senest tre måneder efter modtagelsen af opgørelsen skriftligt fremsætter krav derom, skal der tilstilles ham en af forlagets revisor udfærdiget erklæring om, at opgørelsen er rigtigt udfærdiget, og at den er i overensstemmelse med de foreliggende trykkerisedler og forlagets bogføring. Omkostningerne ved sådanne revisorerklæringer afholdes af forlaget, hvis erklæringen ikke bekræfter opgørelsens rigtighed.

Da forlagsaftalen forudsætter en forfatterhonorering baseret på realiseret salg, har forfatteren et vist behov for at sikre sig, at forlæggerens oplysninger herom er korrekte. Ifølge ophavsretslovens § 57, kan ophavsmanden i den forbindelse kræve, at den afregning, han har krav på mindst en gang om året, ledsages af fyldestgørende oplysninger om de forhold, der har ligget til grund for vederlagsberegningen, og samme bestemmelses stk. 2 giver ophavsmanden ret til at kræve, at regnskaber, bogføring og lagerbeholdning samt attestationer fra den, som har udnyttet værket, ved den årlige afregning stilles til rådighed for en af ophavsmanden udpeget statsautoriseret eller registreret revisor. Reglerne i aftalens § 10.4. er i hovedsagen i overensstemmelse hermed.

Fradrag af honorar

§ 10.5.

10.5 Hvis det ved prisnedsættelser viser sig, at der er afregnet flere eksemplarer til fuld pris, end der er solgt, har forlaget ret til at fradrage det således for meget betalte honorar i afregningen for de til nedsat pris solgte eksemplarer.

Bestemmelsen tager sigte på den situation, der kan foreligge, hvis forfatteren har modtaget et garantihonorar i forhold til den pris, som efterfølgende viser sig ikke at være realiseret, fordi bogladeprisen efterfølgende er blevet nedsat, jfr. reglerne herom i § 9.2.-§ 9.3. Aftalen bestemmer her, at forlaget har ret til at fradrage det således for meget betalte honorar i afregningen for de eksemplarer, der er solgt til nedsat pris.

Udgivelse med fondsstøtte

§ 10.6.

10.6 Udgives værket med fondsstøtte fra f. eks. forskningsråd eller lign., og er det et vilkår for bevillingen af sådanne tilskud, at der ikke ydes noget honorar til forfatteren, påhviler det forlaget at føre fornødent regnskab med bevillingen og give de i forbindelse hermed fornødne tilbagemeldinger til vedkommende fond. Viser det sig, at udgivelsen giver overskud, selv efter et eventuelt tilbagebetalingskrav er honoreret, er forfatteren berettiget til en andel heraf, beregnet udfra de i §§ 10.1 og 10.3 angivne principper. Har fondsstøtten alene haft relation til det første oplag, og iværksættes der et nyt oplag uden fondsstøtte, skal forfatteren i henseende til forskudshonoraret i henhold til § 10.1 stilles, som om det nye oplag var det første. Nye udgaver kontraheres her som andetsteds ved en ny aftale, jf. § 3.

Bestemmelsen tager sigte på den situation, der ofte vil foreligge ved udgivelse af akademisk faglitteratur, nemlig at værket har modtaget støtte fra fonde, forskningsråd eller lignende. I det omfang en såkaldt støtte – som det ofte er tilfældet – ydes på vilkår om, at forfatteren ikke modtager honorar for udgivelsen, påhviler det forlaget at føre regnskab med den således ydede bevilling. Viser det sig, at udgivelsen giver overskud – selv efter at bevillingsgiveren har fået sin bevilling tilbage – skal forfatteren modtage betaling i overensstemmelse med de principper, der er angivet i § 10.1. og § 10.3. Da § 10.1. imidlertid ikke indeholder nogen fixeret honorarsats, må der i et sådant tilfælde henses til hvilken praksis for forfatterhonorering, man almindeligvis følger for en udgivelse som den pågældende. Har fondsstøtten alene relation til første oplag, kan forfatteren forlange at betragte det næste oplag, som om dette var det nye, og herunder kræve forskudshonorar (garantihonorar) efter de almindelige regler herom i § 10.1.

Forfatterens frieksemplarer

§ 10.7.

10.7 Forfatteren har ret til ____ frieksemplarer af første oplag. Af hvert af de senere oplag fremsender forlaget til forfatteren et frieksemplar. Forfatteren kan dog rekvirere yderligere op til 9 frieksemplarer. Herudover er forfatteren berettiget til, til eget brug eller til personlige gaver, at købe et passende antal eksemplarer med boghandlerrabat.

Bestemmelsen handler om forfatterens ret til frieksemplarer af første oplag. Når det gælder udgivelse af "smal" videnskabelig litteratur, som forfatteren måske tilmed udgiver uden forfatterhonorering, vil forfatteren ofte modtage et ganske stort antal frieksemplarer til udlevering blandt faglige kolleger m.v. Ved disputatsudgivelse er det f.eks. ikke ualmindeligt, at forfatteren modtager mellem 50 og 100 frieksemplarer. Da det imidlertid er vanskeligt at opstille faste principper for, hvorledes dette spørgsmål skal håndteres, lægger aftalen op til, at parterne ved aftaleindgåelsen selv forhandler dette praktisk vigtige spørgsmål på plads.

§ 11. Særlige aftaler

Under denne overskrift lægges der op til, at parterne indgår særlige aftaler, som der måtte være behov for. Parterne kan også vælge at nedfælde de særaftaler, som de forudgående vilkår overlader det til parterne at udfylde. Det drejer sig således om:

Overdragelse af rettighed til forlaget til udgivelse af værket på dansk og/eller andet sprog (**§ 1.2.**)

Angivelse af tidsfrist for forlagets option på andre udnyttelsesformer af værket efter udgivelsen af 1. udgave og evt. følgende reviderede udgaver (**§ 1.5.**)

Krediteringsorden ved værker af flere forfattere (**§ 1.9., 2. pind**)

Fordelingsnøgle for honorarudbetaling ved værker af flere forfattere (**§ 1.9., 3. pind**)

Fastsættelse af størrelsen af første oplag (**§ 2.1.**)

Fastsættelse af et foreløbigt udgivelsestidspunkt (**§ 2.2.**)

Angivelse af seneste tidsfrist for indlevering af manuskript i maskinlæsbar stand (**§ 4.2.1.**)

Fastsættelse af værkets sideantal (**§ 4.2.2.**)

Fastsættelse af tidsfrist for forfatterens godkendelse af forlagets bogstavkorrektur (**§ 5.1.**)

Markering af aftale om fremskaffelse af illustrationer (**§ 6.2.**)

Afholdelse af udgifter i forbindelse med erhvervelse af materiale til gengivelse i værket, som forfatteren ikke har ophavsret til (**§ 6.3.**)

Fastsættelse af honorarsatsen for enten hæftede eller indbundne eksemplarer af værket (**§ 10.1.**)

Markering af aftale om udbetaling af forskudshonorar (**§ 10.**)

Angivelse af evt. anden dato end 11. juni for årlig udbetaling af honorar (**§ 10.3.**)

Aftale om antal frieksemplarer af første oplag (**§ 10.7.**)